

16. YÜZYIL KLASİK TÜRK EDEBİYATI ŞAİRLERİNDEN GARÂMÎ'NİN TEZKİRETÜ'S-ŞU'ARÂ İSİMLİ ŞAİRNAMESESİ

Fatih BAŞPINAR¹

Özet

Klasik Türk edebiyatının ana biyografik kaynakları şuara tezkireleridir. Tezkirelerden şairin ailesi, hayatı, eğitimi, arkadaş ve meslektaşları, eserleri, edebî vasıfları, şiiri ve sanatı hakkında bilgilerden bazıları veya tamamı hakkında bilgiler edinilebilmektedir. Türk halk edebiyatında ise âşıklar tarafından söylenen ve şairname adı verilen manzumeler bulunmaktadır. Bunlarda çeşitli âşıkların isimleri, sanatları, yaşadıkları dönem, nereli oldukları, meslekleri, mensup oldukları tarikat yahut zümre gibi konularda bilgiler verilmektedir. Şairnameseler tezkirelere göre çok daha az bilgi veren eserlerdir. 16. yy. klasik Türk edebiyatı şairlerinden Garâmî, *Divân*'ında *gazelleri* redifini kullanarak 29 tane gazele yer vermiştir. Şair, aruzun *mef'ülü fâ'ilâtü mef'â'ilü fâ'ilün* kalıbıyla yazdığı ve kafiyelerini mahlaslardan seçtiği bu şiirlere *Tezkiretü's-Şu'arâ* başlığını koymuştur. Bu şiirlerde şairin kendi mahlası da dâhil olmak üzere 242 mahlas geçmektedir. Kanuni Sultan Süleyman'ın mahlası olan Muhibbî'ye ise 33 beyitlik müstakil bir şiir ayrılmıştır. Garâmî'nin bu şiirlerinin çok azında mahlasın sahibi şaire dair bilgi vardır. Zira şair, beyitte mahlasların kelime anlamlarıyla yer almasını tercih etmiştir. Bu sebeple şairin bu şiirlerinin tezkire değil bir şairname olarak anılması daha uygundur. Klasik Türk edebiyatında Garâmî'nin söz konusu şiirlerine benzeyen iki gazel tespit ettik. Bunlardan biri 16. asır şairlerinden Ravzî'ye aittir, Pervane Bey'in *Mecmû'a-i Nezâ'ir*'inde geçen öteki gazelin ise kime ait olduğu belli değildir. Çalışmamızda bu şiirlere de yer verdik. Garâmî'nin şiirlerinde geçen mahlasların bir listesini çıkardık ve söz konusu gazellerin günümüz Türkçesine çevirilerini de ilave ettik.

Anahtar kelimeler: Garâmî, 16. yüzyıl, *Tezkiretü's-Şu'arâ*, mahlas, şairname.

A SHAIRNAMA NAMED TAZKIRAT AL-SHUARA OF GARAMI, WHO WAS A POET FROM CLASSICAL TURKISH POETRY IN THE 16th CENTURY

Abstract

Tazkirat al-shuaras are main sources of classical Turkish literature. From *tazkiras* it could be obtained biographical informations on poets' lives, their family, education, friends, colleagues, works, literary personalities and their poetry and art. In Turkish folk literature there are *shairnamahs* which have been told by folk poets. In these poems it is possible to find informations about folk poets' names, their works, periods when they lived, where they were from, their jobs, *tariqas* or communities which they belong. *Shairnamahs* are less detailed than *tazkiras*. Garami who was one of poets of classical Turkish poetry, had 29 gazels which had rhyme of *gazelleri*. In these poems he had used meter of *mef'ülü fâ'ilâtü mef'â'ilü fâ'ilün* of aruz and had titled them as *Tazkirat al-Shuara*. These poems contains 242 *mahlases* (pennames). Garami has dedicated a detached poem to Suleyman the Magnificent who has used Muhibbi as his *mahlas*. In Garami's these 29 gazels there is very little biographical information about poets. Because he has preferred to use word meanings of *mahlases*'. Therefore it is more preferable to entitle those poems as *shairnamah* instead of *tazkira*. Apart from Garami's *shairnamah*, we have detected two *gazels* which are similar to Garami's ones. One of them belongs to Ravzi who was a poet from classical Turkish poetry in 16th century. The other one is placed in *Macmua-i Nazair* of Pervane Bey and it's poet is unknown. We have included these two *gazels* in this article and have given the list

1 Yrd. Doç. Dr., Kırklareli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, fbpınar@yahoo.com

Adres
Kırklareli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Kayalı Kampüsü - Kırklareli / TÜRKİYE
e-posta: editor@rumelide.com

Adress
Kırklareli University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Turkish Language and Literature, Kayalı Campus - Kırklareli / TURKEY
e-mail: editor@rumelide.com

of *mahlases* in *shairnamah*. And also we have translated Garami's 29 gazels into contemporary Turkish.

Keywords: Garami, 16th century, *Tazkirat al-Shuara*, penname, *shairnamah*.

Giriş

Klasik Türk edebiyatı yüzlerce şair ve edibin eserleriyle meydana getirilmiş büyük bir edebiyattır. İslami dönem Türk edebiyatının büyük bir yekününü teşkil eden klasik edebiyata mensup yüzlerce şair bulunmaktadır. Bunlar hakkında ilk elden bulunabilecek bilgiler, kiminin biyografi ve kiminin de antoloji tarafı ağır basan şuara tezkirelerinde yer almaktadır. Yapı itibarıyla tezkireler genellikle mukaddime, esas metin ve hâtıme bölümlerinden oluşur. Dîbâce adı da verilen mukaddimelerde eserin sunulduğu kişiye bir methiye, tezkire yazarının şiir ve şair hakkındaki görüşleri ile tezkirenin yazılış sebebi yer alır. Esas metin kısmında verilen biyografilerde sanatkârın ailesi, hayatı, eğitimi, arkadaş ve meslektaşları, eserleri, edebî vasıfları, şiiri ve sanatı hakkında bilgiler ve şiirlerinden örneklerle yer verilir (Uzun, 2012: 70). Bu hususları ayrıntılarıyla içeren bir örnek olması bakımından Âşık Çelebi'nin 976/1568'te tamamladığı *Meşâ'irü's-Şu'arâ* isimli tezkiresini zikredebiliriz.

Halk edebiyatında ise tezkirelere benzer olarak şairname ya da âşıkname adıyla anılan manzumeler yer almaktadır. Âşıklar tarafından söylenen bu manzumelerde çeşitli âşıkların isimleri, sanatları, yaşadıkları dönem, nereli oldukları, meslekleri, mensup oldukları tarikat yahut zümre gibi konularda bilgiler verilmektedir. Bu yönüyle klasik Türk edebiyatındaki tezkireleri hatırlatmaktadır. Ancak tezkirelerin tertibinde bir plan, kronoloji, yahut harf sırası takip edilirken şairnamelerde bu hususiyetler bulunmaz (TDEA, 1998: 98). Şairnameler tezkireler kadar olmasa da âşıkların birtakım vasıflarını öğrenmede önemli bir role sahiptir (Kaya, 1990: 7). Şairnamelere örnek olarak halk edebiyatında bu türün ilk örneği olan 17. asırda yaşamış Âşık Ömer'in şairnamesini zikretmeliyiz.

16. asırda yaşamış Garâmî'nin *Tezkiretü's-Şu'arâ* başlığı altında topladığı ve *gazelleri* redifini taşıyan 29 gazel ise ismi tezkire olmasına rağmen bu türün özelliklerini taşımaktan uzaktır. Birkaç şair müstesna, hakkında bilgi verdiği isim yoktur. Zikrettiği bilgiler ise çok azdır ve tezkirelerde yer alan malum şeylerden ibarettir. Mesela bunlar Nevâyî'den bahsederken Çağatayca söylemesi; Âhî, Necâtî ve Zâtî gibi şairleri övmesi, Nesîmî'yi Rafızilikle anması gibi kıymetli sayılmaması gereken bilgilerdir. Bu bakımdan Garâmî'nin söz konusu gazelleri, bir tezkireden çok şairname türüne yakın durmaktadır. Hatta şairin bu şiirlerde daha çok mahlasların kelime anlamlarıyla ilgilenmesine bakılırsa şairname dahi denilemeyeceği iddia edilebilir. Ancak en yakın tür ve isimlendirme olarak şairnameyi tercih etmekte sakınca yoktur kanaatindeyiz.

Aşağıda söz konusu *Tezkiretü's-Şu'arâ* başlıklı şairnamenin şairi Garâmî'den ve bu şiirlerin özelliklerinden bahsedeceğiz.

Klasik Türk Edebiyatının İlginç Bir Şairi: Garâmî

Garâmî 906/1500-1 senesinde Karaferye'de doğmuştur. Doğum yılı ile ilgili bilgiyi *Divân*'ından öğreniyoruz (Başpınar, 2013: 22). Aşağıdaki beyitte geçen *şûh* kelimesinin ebced hesabıyla karşılığı (şîn=300, vâv=6, hı=600) 906 yılına tekabül etmektedir:

Mevlidüñçün çü senüñ şûh olcak târîhüñ
Éy Garâmî nice senden gelen olmaya o hoş (G.719/5)

[= Ey Garâmî! Senin doğumun için şûh kelimesi tarih olunca senden gelen de nasıl hoş olma-sın.]

Mısır kadısı Leyszâde'den mülazım olduktan sonra Rumeli'nin değişik yerlerinde kadılık yaparak ömür süren Garâmî'nin şiirlerinden anlaşıldığına göre Edirne ve İstanbul'da da bulunmuştur. Edirne'ye dair yazdığı iki gazel, Edirne ve İstanbul'da kış mevsiminde yaşanan kıtlıklara

dair yazdığı murabbalar buna işaret etmektedir. Hangi yılda vefat ettiğini bilemediğimiz Garâmî için Mehmed Süreyyâ, III. Murad'ın saltanat yıllarının ortalarına denk gelen bir zamanda vefat ettiğini belirtmektedir (1308: 618). Dolayısıyla 1574-1595 seneleri arasında, mesela 1585 civarında bir tarihte vefat etmiş olmalıdır. Buna göre şairin 80 yaşını aştığı, hatta 90 yaşını görmüş olabileceği dahi söylenebilir.

Garâmî, kadılık mesleğinin yanında bir şair olarak da şöhret kazanmıştır. *Dîvân*'ında kayıp varaklar olmasına rağmen 1700'ü aşkın şiiriyle bütün klasik Türk edebiyatının en çok şiir yazar şairleri arasındadır. Bu şiirlerinin çoğunu 1636 sayısıyla gazeller oluşturmaktadır. Şiir sayısının çokluğunda uzun bir ömür sürmesinin de rolü olmalıdır.

Musiki ile içli dışlı Garâmî'nin güzel sesli oluşu ve tanbur çalması onun bir diğer dikkat çeken yanıdır. Hatta *sîneçâk* adını verdiği bir enstrüman dahi icat etmiştir. Ancak hocası Leyszâde bu sazı dinledikten sonra müzik alet yapma hususundaki şiddetli dinî tehditlerle onun bu sazdan vazgeçmesini istemiştir.

Remlin bir kısmı olan ilm-i habâyâda bir benzeri dahi bulunmayan Garâmî, içinde miktarı bilinen akçelerin bulunduğu bir keseden paraların bir kısmı alındığında alınan ve kalan kısmı remil ilmi ile bilebilmektedir. Yine aynı ilim yoluyla gelecekte haber verme, yıldız barıştırma, insanların içinde sakladıkları şeyi bilme, kayıp eşyayı bulma gibi konularda son derece maharetlidir.

Altmış yaşından sonra seyit olduğunu iddia etmiş ve bunun bir nişanesi olarak yeşil sarık sarırmaya başlamıştır. Onun bu hâlini görenler, latifeci bir yanı da bulunan Garâmî'yi iğnelemek kasdıyla "*Efendi, seyitliğinizi önceden bilmiyordunuz. Galiba remille buna vâkıf oldunuz.*" dediklerinde buna epeyce alınmış.

Bütün bunlara bakınca 16. yy. klasik Türk edebiyatı şairlerinden Garâmî'yi ilginç olarak nitelmemizin yersiz olmadığı anlaşılmaktadır.

Garâmî'nin Edebî Şahsiyeti

Garâmî'nin şiirleri umumiyetle sadedir. Farsça tamlamalarla boğulmuş ifadeleri pek tercih etmez. Hemen tamamı bu hükme örnek olabilecek bir gazelden aldığımız beyit şöyledir:

*Atar gamz okunu bir bir şaşırılmaz urmada hergiz
Mukavves kaşlaruñ şâhum édüpdür kalbümi âmâc (G.121/2)*

Sadelik özelliği ile kastettiğimizin "hareketlilikten uzak, çeşitlilik ve değişkenlik göstermeyen, belli bir düzeyde akıp giden, kolay anlaşılır" (Tolasa, 2002: 209) olduğunu belirterek bu beytin de hakikaten kolay anlaşılır olduğunu ifade edelim.

Garâmî'nin şiirlerinde Arapça ve Farsçadan Türkçeye geçmiş kimi kelimeleri, ses değişikliklerine uğramış şekilde görmek mümkündür. Meselâ *bâğçe*, *illâ*, *kâleb*, *pâre*, *serv* ve *sûret* kelimelerini *bahçâ*, *ille*, *kâlb*, *para*, *servi* ve *surat* şeklinde kullanmıştır.

Garâmî'nin:

*Yine Yûsuf gelme var Ken 'âna hîç sen gam yeme
At salar bir gün gelür meydâna hîç sen gam yeme (G.1325/1)*

matlayla başlayan gazeli, Hâfız-ı Şîrâzî'nin:

*Yûsuf-i gum-geşte bâz âyed be-Ken'ân gam mehor
Kulbe-i ahzân şevêd rûzî gulistân gam mehor*

matlı gazelinin geniş bir tercümesi gibidir. Hatta *Dîvân*'da başka bir beyitte Hâfız'ın meşhur:

*Eger ân turk-i Şîrâzî be-dest âred dil-i mârâ
Be-hâl-i Hinduyeş bahşem Semerkand u Buhârârâ*

beytinde Şirazlı güzel için feda edilen toprakları daha da genişletmiş ve:

Saçuña milk-i Habeş beñdeş olmaz nice Hind

Alamana vérme çeşmüñ hâlüne degmez de Rûm (G.866/6)

demıştır.

Garâmî'nin Kanuni Sultan Süleyman'ın meşhur:

*Halk içinde mu'teber bir nesne yok devlet gibi
Olmaya devlet cihânda bir nefes sıhhat gibi*

beytiyle başlayan gazeline nazire yazdığını görmekteyiz. O, gazeline:

*Tâc olmaz başa dünyâda dilâ devlet gibi
Cism için fâhir libas olmak da yok sıhhat gibi* (G.1423/1)

beytiyle başlamış ve şiiri:

*Éy Garâmî Hazreti Hakdan dilerseñ ger huzûr
Dünyeden el çek ki olmaz gûşe-i 'uzlet gibi* (G.1423/7)

beytiyle bitirmiştir.

Garamî şiirlerinde cinas sanatını başarılı bir biçimde kullanmıştır (Başpınar, 2015: 41). Öyleki *Dîvân*'da yer alan üç gazelin (G.527, G.1237, G.1238) kafiyeleleri cinas sanatı üzerine kurulmuştur. Öteki şiirlerinde ise cinası sanatını genelde matla beyitlerinin kafiyelelerinde kullanmış ve:

*Örti döşek étmek-ile bûriyâ
Sûfi dénılmaz mi nedür bu riyyâ* (G.41/1)

beytinde olduğu gibi kafiye ve cinası bir araya getirmiştir.

Şairin edebî şahsiyetinin ilginç örneklerinden biri de iade sanatının güzel örneklerinden birini vermiş olduğu bir gazelidir. Matla ve makta beyitleri:

*Sîm ü zerdür gerek ol hûba n'éder cân u seri
Ser-i küyünda lebinden sorup aldum haberi
Nazarın bildi Garâmî haberin aldı anuñ
Anuñ ol cünbiş-i çâlâki diler sîm ü zeri* (G.1607/1, 13)

şeklinde olan gazelde Garâmî, iade sanatını şiirin bütün mısralarında yapmış, üstelik makta beytinin sonu ile matla beytinin başını da aynı kelimelerle kurmuş ve iade sanatında bir adım daha ileri gitmiştir.

Garâmî'nin Eserleri

1. Dîvân: Şairin elimizdeki yegâne eseridir. Tek yazma nüshası bulunan *Dîvân*'ında 5 kaside, 4 murabba, 1636 gazel, 57 kıt'a, 13 matla ve 12 müfred bulunmaktadır. Çok hacimli olarak niteleneceğimiz eser, bütün divan şiiri içinde en çok şiir barındıran divanlardandır.

2. Şehr-engîz: Şairin doğduğu yer olan Karaferye hakkında yazılmış olan şehrengiz elimizde değildir. Âşık Çelebi eserden şu iki beyti örnek olarak kaydetmiştir:

*Çiçekler kim bitürür seng-i hâre
Éder gün terbiyetle la'l-pâre
Sevir burcında togar géce gündüz
Sıgır kuyrukları kuyruklı yılduz* (Âşık Çelebi, 2010: 1628)

Bunlardan başka müstakil bir eser olmamakla beraber bu yazının konusunu teşkil eden ve şairin *Tezkiretü's-Şu'arâ* başlığını koyduğu gazelleri de ayrıca zikretmek gerektiği kanaatindeyiz.

Tezkiretü's-Şu'arâ: Garâmî'nin Şairname Niteliğindeki Gazelleri

Garâmî, *Dîvân*'ında yer alan gazellerin sonunda *Tezkiretü's-Şu'arâ* başlığı altında 29 gazel yazmıştır. Divan edebiyatında redifi *gazelleri* kelimesi olan ve *mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün*

kalıbıyla yazılmış olan bu şiirler gibi iki gazel tespit ettik. Bunlardan birincisi 16. asır şairlerinden Ravzî'ye aittir:

Döndi haç-ı nigāra Mişālî gazelleri
Āhū-yı çeşm-i yāra Gāzālî gazelleri
Ṭa'n oklarını gerçi 'adū gönderür baña
Dāfi'dür anı dilde Cidālî gazelleri
'Ahd eyledükce mihr ü vefā étmege o meh
Melhūz olur gönülde Me'ālî gazelleri
'Āşıklara cefālarını vaşf éder seniñ
Cevrî gazelleriyle Celālî gazelleri
Dür dişleriñle la'l-i lebüñ fikrin étdürür
Oķunsa bezm-i meyde Le'ālî gazelleri
Bāğ-ı vefāda déndi seniñ serv-i kaddüñe
Naḥlî gazelleriyle Nihālî gazelleri
Ḥāl-i 'izārı vaşfin éder sāde-rūlarıñ
Ravzî'nüñ ola şanma ki ḥālî gazelleri (Aydemir, 2007:468)

[= Misālî gazelleri sevgilinin tüylerine, Gazālî gazelleri de yarin ahu gözüne döndü. Düşman, kınama oklarını bana gönderse de onları Cidālî gazelleri gönülde defeder. O ay, sevmeye ve vefa göstermeye söz verdikçe gönle Me'ālî gazelleri gelir. Cevrî ve Celālî'nin gazelleri, senin âşıklara ettiğin cefaları vafeder. Şarap meclisinde Le'ālî gazelleri okunsa senin inci dişlerinle la'l dudağını düşündürür. Vefa bağında senin servi boyun için Naḥlî ve Nihālî gazelleri söylendi. Ravzî'nin gazellerini boş zannetme, onlar yüzünde tüy bitmemiş güzellerin yanağındaki beni anlatır.]

Şairini bilmediğimiz ikinci şiir ise *Mecmû'a-i Nezâ'ir*'de geçmektedir:

Kevser lebüñe déndi Zülālî gazelleri
Güftāruña oķundı Maķālî gazelleri
Rengin lebüñle dür dişüñe déndi dilberā
La'lî gazelleri vü Le'ālî gazelleri
Ebrūlar-ıla rūy-ı cihān-tāb vaşfidur
Şemsî gazelleri [vü] Hilālî gazelleri
Gāh ağladur belā-keşi gāh güldürür
Hecrî gazelleri [vü] Vişālî gazelleri
Bağlandı gül ruḥuñla seniñ serv-i kaddüñe
Naḥlî gazelleri vü Nihālî gazelleri (Pervâne Bey: 146^{ak})

[= Senin Kevser dudağın için Zülālî gazelleri söylendi, sözlerin içinse Makālî gazelleri okundu. Ey dilber! Renkli dudağınla inci dişin için La'lî ve Le'ālî gazelleri söylendi. Şemsî ve Hilālî'nin gazelleri kaşlar ve cihanı aydınlatan yüzü vafetmektedir. Hecrî ve Vişālî'nin gazelleri bela çeken âşığı bazen ağlatır, bazen güldürür. Senin gül yanağın ve servi boyun için Naḥlî ve Nihālî gazelleri söylendi.]

Bu iki şiirden farklı olarak aynı vezinle yazılmış olmalarına rağmen Garâmî'ninkiler vezin kurlarıyla maluldür. *Divân*'ında aynı vezinle yazılmış pek çok şiirde de benzer vezin hatalarının bulunduğunu belirtmek gerek.

Bu gazellerin temel özelliği kafiye kelimelerinin mahlaslardan seçilmiş olması ve gazelin öteki yerlerinde de mahlasların zikredilmesidir. Bir istisna olarak Kanuni Sultan Süleyman'a tahsis

edilmiş olan ilk gazelde redif *Muhibbî gazelleri* şeklindedir. 33 beyitten oluşan şiir gazelin alışlagelmış beyit sınırlarını aşacak şekilde yazılmıştır. Eserin yazma nüshasında bu şiirin yer aldığı varak numarasına ve gazelin sayfa kenarına yazılmış olmasına bakılırsa *Dîvân* tertip edilip yazıldıktan sonra esere dâhil edilmiş olmalıdır.

Eserin yazma nüshasında başlangıçtaki 6 gazelde geçen mahlasların üzeri kırmızı mürekkeple çizilerek mahlaslar belli edilmiştir. Sonraki şiirlerde ve sayfa kenarlarında bulunan gazelerde mahlaslar özel olarak işaretlenmemiştir. Aşağıda metnini vereceğimiz gazellerdeki mahlas işaretlemeleri tarafımıza aittir.

Garâmî'nin mahlasları zikrederken söz konusu mahlasların sahibi şairlere dair pek bilgi vermemiştir. O daha ziyade mahlasın kelime manasıyla ilgilenmiştir. Mesela rastgele seçtiğimiz:

Hamd étdi Hudâ şânına Şükrî gazelleri
Tevhîdi okur şevk-ıla Zikrî gazelleri (G.1617/1)

şeklindeki matlada şair Şükrî ve Zikrî mahlaslarının yalnızca anlamlarını kullanmıştır. Yani Şükrî'nin gazelleri Allah hakkında övgü ve şükür ifadeleri söylerken Zikrî'nin gazelleri de büyük bir istekle tevhidî zikretmektedir. Genel olarak böyle bir tercihte bulunmuş olmasına rağmen az da olsa Garâmî'nin biyografik bilgi kabilinden şeyler söylediği de görülmektedir. Tespit edebildiğimiz bazı hususları sıralayalım:

1. Garâmî, Nevâyî mahlasını anarken Çağatayca söyleyerek Ali Şir Nevâyî'yi yad etmiştir:

Irlansa olur şol kuyuşuñ Vechi şevkına
Bir hoş hevâ nevâda Nevâyî gazelleri (G.1615/7)

[= O güneşin yüzü şevkine bir hoş hava olan neva makamında Nevâyî gazelleri söylense yeridir.]

2. Hayâlî'yi şiir hırsız olarak nitelemiştir:

Şi'ri seraka étdügi zâhir olahdan
Vehm içre dilâ kaldı Hayâlî gazelleri (G.1626/8)

[= Ey gönül! Şiir çaldığı ortaya çıktığından beri Hayâlî gazelleri vehme düştüler.]

3. Hilmî ya da Halîmî'nin Farsça lugat yazdığını belirtiyor:

Bir beyt-ile Fürsüñ luğatin itse olur cem'
El-ħaķ ki dilâ Ħilmî Ħalîmî gazelleri (G.1635/5)

[= Ey gönül! Doğrusu Hilmî ve Halîmî'nin gazelleri bir beyitle Farsların bütün kelimelerini bir araya getirse şaşılmaz.]

4. Garâmî'nin özel olarak övdüğü şairler Âhî, Necâtî ve Zâtî'dir:

Ħalk-ı cihâna Âhî ki bir şaplu gözgidür
Gösterdi kâyinâti Muhibbî gazelleri (G.1608/8)

[= Âhî bütün dünya halkı için bir saplı aynadır. Muhibbî gazelleri ise bütün kainatı gösterir.]

Érdi cihâna cümle dilâ tutdı şöhreti
Nite Necâtî Zâtî Muhibbî gazelleri (G.1608/31)

[=Ey gönül! Necâtî ve Zâtî gibi Muhibbî gazelleri de bütün cihana ulaşip şöhreti orayı kapladı.]

Ancak bir beytinde, kendinin Necâtî'den daha üstün olduğunu belirtmekten de geri durmamıştır:

Oķunur idi şî'r-i Necâtî ezelde ħüb
Tutdı cihâmî şimdi Ħarâmî gazelleri (G.1609/9)

[= Ezelde Necâtî'nin şiiri güzel denirdi. Şimdiyse Garâmî'nin gazelleri cihanı kapladı.]

4. Nesîmî'yi Râfîzî olarak anmıştır:

*Rafz-ıla cihân yüzünü tutdı Nesîmî-veş
Ot gibi bitüp yéten o Nâmî ğazelleri (G.1609/8)*

[= Ot gibi bitip yetişen Nâmî'nin gazelleri, Nesîmî gibi bütün yeryüzünü Râfîzîlikle kapladı.]

5. İshâk ve Merdümî'yi kafiye olarak kullanamasa da hususiyle belirtme ihtiyacı hissetmiştir:

*İshâk-ıla yok Merdümîye kâfiyelerde
Şâ'ir adına bir daħı şâ'ir ğazelleri (G.1612/6)*

[=İshâk ile Merdümî için kafiyelerin şair adına olduğu şair gazelleri dahi yok.]

6. Garâmî, şiiri çabucak söylemeyi kendi için makbul saymıştır:

*Zahmetle gelen şi're göre daħı yég gelür
Cânâ Garâmî bendeñe Fevrî ğazelleri (G.1617/9)*

[=Ey can! Zahmetle gelene şiire göre fevrî/ çabuk gelen gazelleri Garâmî kuluna daha yeğ gelir.]

7. Âlî'nin sözlerini beğenmediğini belirtmiş ve onun şiirlerini “yamalı hırka” olarak nitelemiştir:

*Şi'ri dikilü şa'r-ıla bir köhne hırkadur
Şol pîneli sözlerle 'Âlî ğazelleri (G.1626/10)*

[=Şiiri, kılla dikilmiş bir eski hırkadır. Şu Âlî'nin gazelleri yamalı sözlerle doludur.]

8. Kıyâlî'nin bir hiciv şairi olduğunu ifade etmiştir:

*Hecvi taşına nâşîyi édüp de sengsâr
Beytin başına yıkdı Kıyâlî ğazelleri (G.1626/12)*

[=Kıyâlî gazelleri, zındığı hicvi taşıyla taşılayıp evini başına yıktı.]

9. Lâmi'î ve oğlu Lem'î'yi birlikte zikrederek bu akrabalığı belirtmek istemiş olmalıdır:

*Bezm içre nite Lâmi'î Lem'î ğazelleri
Mûm oldı vérip şa'sa'a Şem'î ğazelleri (G.1627/1)*

[=Şem'î gazelleri Lâmi'î ve Lem'î gazelleri gibi meclis içinde aydınlık verip mum oldu.]

10. Kanuni Sultan Süleyman'dan başka sultan şair olarak II. Selim'i anmıştır:

*Şâhâne güzel sözleri hoş tumturâk-tarz
Sultân-ı cihân a'nâ Selîmî ğazelleri (G.1635/2)*

[=Cihan sultanı olan Selîmî'nin gazelleri şahanedir, sözleri güzeldir, tarzı hoş ihtişamlıdır.]

Görüldüğü üzere saydığımız bu hususlar kıymeti haiz olmayan bilgilerden öteye geçmemektedir. Bundan dolayı söz konusu şiirleri tezkire olarak değil şairname adıyla anmak yerinde olacaktır.

Tezkiretü's-Şu'arâ'da Geçen Mahlasların Listesi

Garâmî'nin şairnamesi içinde kendininki de dâhil olmak üzere toplam 242 mahlas geçmektedir. Garâmî ve Muhibbî mahlasları hariç olmak üzere bu mahlaslardan Âlî, Bâlî, Dehrî, Emrî, Fevrî, Figânî, Habîbî, Hayâtî, İlâhî, Mihrî, Nesîmî, Nişânî, Niyâzî, Sabrî, Zâtî ve Zevkî 2'şer kez; Âhî, Necâtî, Rahmî ve Şevkî ise 3'er kez geçmiştir. Bütün mahlaslar ve geçtikleri yerler alfabetik sırayla şu şekildedir:

'Abîdî: G.1621/6.

'Adlî: G.1631/1.

'Âhî: G.1608/8, G.1613/1,
G.1615/6.

'Akîdî: G.1621/9.

'Akîkî: G.1628/8.

'Âlî: G.1619/3,
G.1626/10.

'Alîmî: G.16354/.

'Amrî: G.1619/4.

'Arisî: G.1636/5.

'Ayârî: G.1625/2.

‘**Azīmī**’: G.1635/10.
‘**Azmi**’: G.1618/4.
‘**Azmi**’: G.1635/10.
Bahārī: G.1625/1.
Bākī: G.1629/1.
Bālī: G.1621/9, G.1626/3.
Bedrī: G.1617/5.
Bendī: G.1622/4.
Berkī: G.1634/3.
Bezmi: G.1618/1.
Bülendī: G.1622/1.
Cābir: G.1612/3.
Cāmī: G.1609/1.
Celālī: G.1626/5.
Celīsī: G.1636/1.
Cem’ī: G.1627/4.
Cemālī: G.1626/4.
Cevrī: G.1619/1.
Cevzī: G.1616/3.
Cihātī: G.1614/3.
Cülūsī: G.1636/2.
Cüvānī: G.1624/5.
Dā’ī: G.1611/3.
Dehrī: G.1615/6,
G.1619/6.
Delālī: G.1626/1.
Dem’ī: G.1627/2.
Derdī: G.1623/5.
Derzī: G.1616/5.
Devrī: G.1617/3.
Emānī: G.1624/4.
Emrī: G.1617/6,
G.1619/7.
Enīsī: G.1636/1.
Fahrī: G.1619/10.
Farīkī: G.1628/1.
Fedāyī: G.1615/1.
Fehmī: G.1618/1.
Fenārī: G.1625/4.
Ferdī: G.1623/4.
Ferīdī: G.1621/1.
Fevkī: G.1634/4.
Fevrī: G.1617/9,
G.1619/1.
Figānī: G.1615/6,
G.1624/3.
Fikrī: G.1617/2.
Firākī: G.1629/4.
Ḥabābī: G.1630/5.
Ḥabībī: G.1633/1,
G.1633/5.
Ḥadīdī: G.1621/3.
Gāhī: G.1609/5.

Ḥalīmī: G.1635/5.
Ḥarāmī: G.1608/32,
G.1609/9, G.1610/7,
G.1611/7, G.1612/7,
G.1613/7, G.1614/5,
G.1615/9, G.1616/7,
G.1617/9, G.1619/10,
G.1620/5, G.1621/10,
G.1622/5, G.1623/5,
G.1624/7, G.1625/7,
G.1626/13, G.1627/9,
G.1628/9, G.1629/5,
G.1630/7, G.1631/5,
G.1632/5, G.1633/7,
G.1634/5, G.1635/11,
G.1636/8.
Ḥarībī: G.1633/7.
Ḥarīkī: G.1628/5.
Ḥarīkī: G.1628/6.
Ḥarīmī: G.1635/9.
Ḥarzī: G.1616/1.
Ḥasbī: G.1633/1.
Ḥaşılı: G.1619/9.
Ḥasībī: G.1633/1.
Ḥavrī: G.1617/7.
Ḥayātī: G.1615/2,
G.1614/2.
Ḥazālī: G.1626/9.
Gerdī: G.1623/2.
Germī: G.1635/8.
Ḥıyāzī: G.1632/2.
Ḥıbbī: G.1633/1.
Ḥıcāzī: G.1620/4.
Ḥilmī: G.1635/5.
Ḥubārī: G.1625/3.
Günāhī: G.1613/5.
Güvāhī: G.1613/4.
Ḥandī: G.1622/2.
Ḥayālī: G.1626/8.
Ḥevāyī: G.1615/4.
Ḥıyāmī: G.1609/6.
Ḥoşābī: G.1630/7.
‘**Irākī**’: G.1629/2.
İlāhī: G.1612/7,
G.1613/7.
‘**İlmī**’: G.1635/4.
İshāk: G.1612/6.
‘**İsī**’: G.1636/6.
‘**İyāzī**’: G.1632/1.
‘**İzārī**’: G.1625/1.
Ḥabāyī: G.1615/5.
Ḥadri: G.1619/3.
Ḥādī: G.1632/4.

Ḥandī: G.1622/3.
Ḥānī: G.1624/4.
Ḥaṭ’ī: G.1627/6.
Ḥebābī: G.1630/1.
Ḥemālī: G.1626/6.
Ḥemānī: G.1624/1.
Ḥemendī: G.1622/1.
Ḥerīmī: G.1635/8.
Ḥıyālī: G.1626/12.
Kü’ūsī: G.1636/8.
Lāmī’ī: G.1627/1.
Le’ālī: G.1626/11.
Lem’ī: G.1627/1.
Levzī: G.1616/2.
Leylī: G.1631/5.
Maḥāmī: G.1609/4.
Me’ālī: G.1626/2.
Mekrī: G.1617/4.
Melālī: G.1626/1.
Merdümī: G.1612/6.
Mevzī: G.1616/1.
Meylī: G.1631/2.
Mıhrī: G.1619/8,
G.1630/6.
Mu’ıdī: G.1621/5.
Muḥıbbī: G. 1608,
G.1633/2.
Mücbıbı: G.1633/6.
Müdüāmı: G.1609/1.
Mülebbı: G.1633/3.
Müsellem: G.1609/7,
G.1620/5, G.1633/2.
Na’ımı: G.1635/3.
Na’lı: G.1631/4.
Nacaḳı: G.1629/3.
Nāhı: G.1619/7.
Nāmı: G.1609/8.
Naṭ’ı: G.1627/5.
Naşıbı: G.1633/1.
Nāzı: G.1620/3.
Nazmı: G.1618/6.
Necāhı: G.1610/5.
Necātı: G.1608/31,
G.1609/9, G.1614/5.
Nedımı: G.1635/7.
Nef’ı: G.1627/9.
Nefısı: G.1636/4.
Nehrı: G.1619/5.
Nerdı: G.1623/3.
Nesımı: G.1609/8,
G.1635/1.
Nevāyı: G.1615/7.
Nıḳābı: G.1630/6.

Nişānî: G.1624/1,
G.1624/8.
Niyāzî: G.1613/6,
G.1620/2.
Nizāmî: G.1609/2.
Nüvisî: G.1636/3.
Penāhî: G.1613/6.
Rāhî: G.1610/4.
Rahîkî: G.1628/4.
Rahimî: G.1635/6.
Rahmî: G.1618/5,
G.1633/4, G.1635/6.
Rāzî: G.1620/1.
Rāzî: G.1632/1.
Rebābî: G.1630/3.
Refî: G.1627/7.
Refîkî: G.1628/1.
Remzî: G.1616/6.
Residî: G.1621/4.
Revānî: G.1624/5.
Rezmî: G.1618/3.
Rızāyî: G.1615/1.
Rifā'î: G.1611/7.
Rimāhî: G.1610/1.
Riyāhî: G.1610/2.
Riyāzî: G.1632/3.
Sa'dî: G.1621/2.
Sā'î: G.1611/2.
Sa'îdî: G.1621/2.
Şa'îdî: G.1621/2.
Şabāhî: G.1610/6.
Şabāyî: G.1615/9.
Şabri: G.1617/8,
G.1619/1.
Şadāyî: G.1615/6.
Şafāyî: G.1615/2.

Şafîkî: G.1628/2.
Şāhî: G.1610/4.
Sākî: G.1629/1.
Sāzî: G.1620/1.
Sebākî: G.1629/5.
Sebātî: G.1614/4.
Sebzî: G.1616/4.
Sedidî: G.1621/10.
Şehābî: G.1630/4.
Sehî: G.1615/8.
Selāmî: G.1609/7.
Selikî: G.1628/3.
Selîmî: G.1635/2.
Selîsî: G.1636/7.
Sem'î: G.1627/3.
Semā'î: G.1611/6.
Serāyî: G.1615/8.
Seridî: G.1621/8.
Seylî: G.1631/3.
Seyrî: G.1619/9.
Şifātî: G.1614/1.
Şirā'î: G.1611/1.
Sırrî: G.1620/1.
Şiyāhî: G.1610/7.
Şiyāmî: G.1609/5.
Sibā'î: G.1611/1.
Sihri: G.1619/2.
Sihāmî: G.1609/3.
Silāhî: G.1610/1.
Sîmî: G.1635/1.
Sinānî: G.1624/7.
Sipāhî: G.1613/3.
Siyāhî: G.1613/2.
Şurāhî: G.1610/3.
Şādî: G.1619/4.
Şāhî: G.1613/1.

Şakîkî: G.1628/7.
Şānî: G.1624/2.
Şarābî: G.1630/1.
Şarkî: G.1634/5.
Şehidî: G.1621/7.
Şehri: G.1613/3.
Şem'î: G.1627/1.
Şevkî: G.1619/5,
G.1619/8, 1634/1.
Şi'ri: G.1619/10.
Şikāri: G.1625/6.
Şu'a'î: G.1611/4.
Şükri: G.1617/1.
Şarzi: G.1616/7.
Şav'î: G.1627/8.
Şavkî: G.1634/2.
Şirāzî: G.1620/5.
Türābî: G.1630/2.
'Uşşākî: G.1609/4.
Vahidî: G.1621/1.
Vechi: G.1615/7.
Vefā: G.1619/1.
Verdî: G.1623/1.
Zahmî: G.1618/2.
Zārî: G.1625/5.
Zātî: G.1608/31,
G.1614/1.
Zerdî: G.1623/1.
Zevkî: G.1619/8,
G.1634/1.
Zeylî: G.1631/1.
Zikri: G.1617/1.
Zirā'î: G.1611/5.
Ziyāyî: G.1615/3.
Zülālî: G.1626/7.

TEZKİRETÜ'S-ŞU'ARÂ

1. (G.1608)

Mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün

1. İşrāb éder hayātü Muhibbî gazelleri
İhyā éder memātü Muhibbî gazelleri
Mu'ciz söz-ile étse olur sihr éder gibi
Taḥrîk-i cemādātü Muhibbî gazelleri

1. 146^{ak}.

1 Muhibbî gazelleri, hayatı anlatır/ içirir ve ölüleri diriltir.

2 Muhibbî gazelleri mucizevi sözle sihir yapar gibi cansızları hareket ettirir olur.

3. Şıyt u şadāsı ʔoldurup āfākı eyledi
Pür seb‘a semāvātı Muḥibbī ǧazelleri
Bildürdi ʔamu ‘āleme bir beyt-ile éy dil
Dīn-ile diyānātı Muḥibbī ǧazelleri
5. Ḥaḳḳuñ muḥibbi olmaǧın Allāhı bir bilüp
Tefsīr éder āyātı Muḥibbī ǧazelleri
Ol ḥaḳ Resüle āle vü aṣḥāba cümleten
Gür gür éder şalātı Muḥibbī ǧazelleri
7. Cem‘ étdi ḥuşuş-ıla dilā ḥaş olanından
Ser-cümle ḥayālātı Muḥibbī ǧazelleri
Ḥalk-ı cihāna Āhī ki bir şaplu gözgidür
Gösterdi kāyinātı Muḥibbī ǧazelleri
9. Yā bir ‘aşāda micmer veyā bezm için aşar
Ḳandīl-ile mişkātı Muḥibbī ǧazelleri
Yā bir güzeli kendüye ǧāyetle öǧüp de
Şundı ele mir‘ātı Muḥibbī ǧazelleri
11. Mışra‘larıdur çeşme-i cān bāǧ-ı bihişte
Cedvel çeker Fırātı Muḥibbī ǧazelleri
Tīǧ-ı bülend ü rif‘ati ‘arşa aşılmāǧın
Öǧdi serādiḳātı Muḥibbī ǧazelleri
13. Elfāza feşāḥat ʔodı ma‘nāya belāǧat
Ḥüb étdi ‘ibārātı Muḥibbī ǧazelleri
Aldı ʔılā‘-ı şı‘ri yaraǧın yaraǧ édüp
Diküp daḥı rāyātı Muḥibbī ǧazelleri

- 3 Muhibbī gazellerinin sesi sedası bütün ufukları kaplayıp yedi kat göǧü doldurdu.
4 Ey gönül! Muhibbī gazelleri bir beyitle bütün āleme din ve dindarlıǧı bildirdi.
5 Kendi Allah‘ın sevdiǧi bir kişi olduǧundan O‘nu bir bilir ve gazelleri de böylece ayetleri tefsir eder.
6 Muhibbī gazelleri o hak peygambere, ailesine ve ashabına cümleten gür gür salat eder.
7 Ey gönül! Muhibbī gazelleri özellikle en has olanından bütün hayalleri bir araya topladı.
8 Āhī bütün dünya halkı için bir saplı aynadır. Muhibbī gazelleri ise bütün kainatı gösterir.
9 Muhibbī gazelleri ya bir sopa ucundaki buhurandır ya da yapılacak meclis için kandil ve fener asmıştır.
10 Yahut da Muhibbī gazelleri bir güzeli kendine çokça övüp böylece eline ayna sunmuştur.
11 Mısraları cennet bahçesinin can pınarıdır. Muhibbī gazelleri Fırāt‘ı/ tatlı suyu ırmak olarak akıtır.
12 Şanlı ve yüksek kılıcı arşa asılmakla Muhibbī gazelleri sultanlık perdelerini övmüş oldu.
13 Muhibbī gazelleri lafızlara fesahat, manaya belāǧat verdi; böylece ibareleri güzelleştirdi.
14 Muhibbī gazelleri silahını hazırlayıp sancakları dikti ve şiir kalelerini fethetti.

15. Gāhī mecāz u gāhī ḥaḳīḳat éder sözin
Édüp de kitābātı Muḥibbī ḡazelleri
Dünyāyı bütün kapladı yokdur destümde var
Ġāyātı nihāyātı Muḥibbī ḡazelleri
17. Oḳunsa tügüm urca gelür cāmi' olmağın
Hep cümle mehābātı Muḥibbī ḡazelleri
Güş étdüm idi 'aḳlumı çāk étdi sözleri
Ṭağıtdı dirāyātı Muḥibbī ḡazelleri
19. Aḡladubanı ḥalkı ilāhī sözi ile
Şuwardı nebātātı Muḥibbī ḡazelleri
Ḥaḳḳā budurur déyüben kışşadan geçüp
Eylerdi ḥikāyātı Muḥibbī ḡazelleri
21. Ṭoldurdı iki 'ālemi biñ bir ḥayāl-ile
Ṭutdı çü şeş cihātı Muḥibbī ḡazelleri
Zımnında her söz taṭbīḳın étdi iltizām
Cem' étdi delālātı Muḥibbī ḡazelleri
23. Qır'ātında rekākātı olan kesden éder ref'
Cürm-ile cināyātı Muḥibbī ḡazelleri
Mest étdi mey-i ma'nī ile ḥalk-ı 'ālemi
Olup da şarābātı Muḥibbī ḡazelleri
25. Māli me'āli ma'nī nişābına érmegin
Vérür éle zekātı Muḥibbī ḡazelleri
Çün murğ érerdi her yere şol mışra'eyn-ile
Şalsa iki ḳanatı Muḥibbī ḡazelleri

- 15 Muhibbî sözünü bazen mecaz bazen de hakikat ederek gazeller yazdı.
16 Elimde olan Muhibbî gazelleri bütün dünyayı kapladı, onların sayısı ve sonu yoktur.
17 Muhibbî gazelleri bütün heybetleri/ heybetli kimseleri kendinde topladığı için okunsa düğümleri açar.
18 Duyunca sözleri aklımı paramparça etti. Muhibbî gazelleri bütün bilgi ve tecrübemi dağıttı.
19 Muhibbî gazelleri, halkı ilahi sözleri ile ağlatıp bitkileri suladı.
20 Muhibbî gazelleri, hakikat budur deyip kıssalar söyleyerek hikâyeler anlatırdı.
21 Muhibbî gazelleri, iki âlemi bin bir hayal ile doldurdu ve altı yönü kapladı.
22 Her sözü, kendi içinde tatbik edilmesini de gerektirdiği için Muhibbî gazelleri, delilleri topladı.
23 Muhibbî gazelleri, okumada kusurları olan kişiden kabahat ve hataları kaldırır.
24 Muhibbî gazelleri, âlem halkının şarapları olup onları mana şarabıyla sarhoş etti.
25 Malı mülkü nisap miktarına ulaştığı için Muhibbî, insanlara gazellerini zekât olarak verir.
26 Muhibbî gazelleri, iki kanadını açsa şu iki mısra ile kuş gibi her yere ulaşırdı.

27. Hışşe alurdı okuyan ol gūş éden dağı
Vérür idi hālâtı Muhibbî gâzelleri
Medđ étđi o muğ-peççeleri igen étđi zem
Şol deyr-i Sūmenâtı Muhibbî gâzelleri
29. Şāhāne güzel sözleri maq̄būl olurđı
Artursa da dārātı Muhibbî gâzelleri
Eylerdi ĥacil dil dile alduq̄da lezzetin
Şehd ol şeker nebātı Muhibbî gâzelleri
31. Érdi cihāna cümle dilā tıtdı şöhreti
Nite Necātı Zātı Muhibbî gâzelleri
El-ĥağ Ğarāmı tarzı güzel tımturāk-ıla
Cem' étđi kemālātı Muhibbî gâzelleri
33. Nüşā yérine başda götürmek gerek dilā
İster çü ri'āyātı Muhibbî gâzelleri

2. (G.1609)

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

1. Meclisde kadeĥ şındı **Müdüâmî** gâzelleri
Mest étđi meni bāde-i **Câmî** gâzelleri
Her bir sözidür dürr-i girān-māye bî-naẓır
Silk-i nazımda ĥağ bu **Nizāmî** gâzelleri
3. Serpüp 'idāya ta'n okun ururdı ağızıra
Éy kaşı kemān tır-i **Sihāmî** gâzelleri
Şavt-ı nevāda köçek '**Uşşākî** ırladur
Şevk-ıla uşül-ile **Makāmî** gâzelleri

27 Muhibbî gâzelleri, zevk/ hâl verirdi. Okuyan ve dinleyen de ondan hisse alırdı.
28 Muhibbî gâzelleri, mecusi çocuklarını çok methetti, Sūmenat kilisesini ise yerden yere vurdu.
29 Muhibbî gâzelleri, ihtişamını artırsa da şahane güzel sözleri yine makbul olurdu.
30 Dil, lezzetini dile getirince Muhibbî gâzelleri bal gibi olan şeker kamışını utandırdı.
31 Ey gönül! Necâtı ve Zâtı gibi Muhibbî gâzelleri de bütün cihana ulaşıp şöhreti orayı kapladı.
32 Ey Ğarāmı! Hakikaten Muhibbî gâzelleri tarzı güzel bir gösterişle bütün olgunlukları kendinde topladı.
33 Ey gönül! Muska gibi başta götürmek gerek. Zira Muhibbî gâzelleri, saygı gösterilmeyi ister.
2. **153^a.**
1 Müdüâmî gâzelleri, mecliste kadeh sundu. Şarap gibi olan Câmî gâzelleri beni mest etti.
2 Doğrusu Nizāmî gâzelleri, nazım ipinde her bir sözü çok kıymetli ve benzersiz birer incidir.
3 Ey kaşı yay gibi olan! Düşmanlara ayıplama okunu serpip onların ağızına Sihāmî'nin oku gâzelleri vururdu.
4 Makāmî gâzelleri, şevkle ve usul ile nevâ (re) sesinde köçek âşıkları/ uşşak makamında söyler.

5. Orucda yenen **Gâhî** vü zülbiyyedür hemân
Lezzetde dilâ işbu **Şıyâmî** gazelleri
Otağ-ı şâh u sulţāniyi medh éder oğur
Meclis kurulan yerde **Hıyâmî** gazelleri
7. Beyne's-şu'arâ tarzı **Müsellem** olup dağı
'Uşşâka şalâ étدی **Selâmî** gazelleri
Rafz-ıla cihân yüzini tutdı **Nesîmî**-veş
Ot gibi bitüp yéten o **Nâmî** gazelleri
9. Okunur idi şî'r-i **Necâtî** ezelde hûb
Tutdı cihānı şimdi **Ġarāmî** gazelleri

3. (G.1610)

Mef'ulü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

1. Esb-i cıdaya bindi **Rimâhî** gazelleri
A'dāya kılıc koydı **Silâhî** gazelleri
Esdî şavurdu meclis-i meyde şabâ gibi
Yéldi yüpürdi haylî **Riyâhî** gazelleri
3. Oğur bir ayağ üzre tırup meclis-i meyde
Beyne's-şu'arâ sâkî **Şurâhî** gazelleri
Hüşyâr olanı meykede yolına sevğ éder
Mest étدی bizi **Râhî** vü **Şâhî** gazelleri
5. Mışra'larını murğ-ı dil édüp iki cenâh
Bendin hâlâş éderdi **Necâhî** gazelleri
Mestüñ gözini şem'-i şebistân gibi açup
Uyarur idi sem'-i **Şabâhî** gazelleri
7. Şî'rin işidüp şayhaya girürdi Ġarāmî
Çün kalbe vérür ru'bı **Şıyâhî** gazelleri

5 Ey gönül! Şu Şıyâmî'nin gazelleri lezzet bakımından oruçta yenen kâhî (börek) ve zülbiyye tatlısıdır.

6 Hıyâmî, meclis kurulan yerde gazeller okuyup sultanın, padişahın otağını metheder.

7 Şairler arasında tarzı makbul olup Selâmî gazelleri âşıkları davet etti.

8 Ot gibi bitip yetişen Nâmî'nin gazelleri, Nesîmî gibi bütün yeryüzünü Râfızîlikle kapladı.

9 Ezelde Necâtî'nin şiiri güzel denirdi. Şimdiyse Garâmî'nin gazelleri cihānı kapladı.

3. **153^{ak}**.

1 Rimâhî gazelleri mızrak atına bindi. Silâhî gazelleri de düşmanlara kılıç vurdu.

2 Şarap meclisinde sabâ gibi esdi şavurdu. Riyâhî gazelleri hayli koşuşturdu.

3 Şarap meclisinde bir ayak üstünde durup saki şairler arasında Surâhî'nin gazellerini okur.

4 Akli başında olanı meyhane yoluna sevk eder. Bizi de Râhî ve Şâhî gazelleri mest etti.

5 Gönül kuşu, mısralarını iki kanat yapar; Necâhî gazelleri de onun bağını çözerdi.

6 Sarhoşun gözünü gece kandili gibi açıp Sabâhî'nin gazelleri mumu uyandırırđı.

7 Şıyâhî gazelleri, kalbe korku verdiği için Garâmî de onun şiirini işitip çığlıklar attı.

4. (G.1611)

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Étdi kılübı şayd o **Sibâ'î** gazelleri
Başdı cihâni yere **Şırâ'î** gazelleri
Érgürür idi kaçdın şâh-ı şu'arâya
Peyk olubanı sa'y-ile **Sâ'î** gazelleri
3. Mışra'larınla ikişer el kaldurup göge
Sultâna du'â eyler o **Dâ'î** gazelleri
Şevk-ıla okunduğca kılar kalbini münevver
Şu'leyle bezer bezmi **Şu'a'î** gazelleri
5. Her mışra'ını arşına urmuş şatar éle
A'lâca bahâyıla **Zirâ'î** gazelleri
Gayrıya kıyâs étme ki budur véren tarab
Bezm içre urur rakşı **Semâ'î** gazelleri
7. Yüksekde uçar gördi Ğarâmî senüñ sözün
Rif'atle göge ağdı **Rifâ'î** gazelleri

5. (G.1612)

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Tıtdı cihâni çün ki ekâbir gazelleri
Çarhı bozulup batdı aşâğir gazelleri
Şâdîlğla vérese olur serverâ sürür
[Meclisde] okunduğda o fâhir gazelleri
3. Meksür olan ol kalbi kılar cebr-ile şahîh
Okunsa dilâ üstüne **Câbir** gazelleri

4. 153^{ak}.

1 Sibâ'î (Yırtıcı hayvanlar, canavarlar) gazelleri, kalpleri avladı. Şırâ'î (Güreşte tuş eden) bütün dünyayı yere bastı.

2 Sâ'î gazelleri, ulak olup koşturarak maksadını şairler sultanına ulaştırırdı.

3 Dâ'î gazelleri, mısralarıyla göge ikişer el kaldırıp sultana dua eder.

4 Şu'a'î gazelleri, şevkle okunduğca kalbini nurlandırır ve meclisi ışıklarla süsler.

5 Zirâ'î gazelleri, her mısranımı arşına/ölçüye vurup yüksek fiyata herkese satar.

6 Semâ'î gazelleri, mecliste rakseder. Neşe veren budur, başkasıyla kıyaslama.

7 Ey Ğarâmî! Senin sözünü yüksekte uçar görünce Rifâ'î gazelleri yücelerek göge yükseldi.

5. 153^{ak}.

1 Büyüklerin gazelleri bütün cihani kaplayınca küçüklerin gazellerinin de düzeni bozulup battı.

2 Ey ulu kişi! O Fâhir (şanlı, mükemmel) gazelleri meclisde okunduğu zaman mutlulukla sevinç verse olur.

3 Ey gönül! Câbir gazelleri kırılmış olan kalbin üstüne okunsa onu tamir edip sağlamaştırır.

Şol kim muķim ola gerek Şi'r-i muķayyel
Vezn olma yéter belki müsāfir ğazelleri

5. Toğrusı bu kim kāfiye yoķ vezni çü müslim
Egri ĥacına beñzer o kāfir ğazelleri

İshāk-ıla yoķ **Merdümüye** kāfiyelerde
Şā'ir adına bir dağı Őā'ir ğazelleri

7. Bāṭın yüzini bilmenem ammā Ğarāmīnūñ
Gören **İlāhī**dür dédi zāhir ğazelleri

6. (G.1613)

Mef'ulü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

1. Fürs içre nice Őuĥ ise **Şāhī** ğazelleri
Rüm içre Őehā eyledür **Āhī** ğazelleri

Şi'rin oķıyan dér ki anuñ yüzi ađ ola
Ĥande éder ağlatsa **Siyāhī** ğazelleri

3. **Şehri** geçinen Şi'rine baķsañ dağı yégdür
Şimdi oķunan élde **Sipāhī** ğazelleri

Şi'rinüñ eger éylüğine eylese da'vī
Şāhid dilemez belki **Güvāhī** ğazelleri

5. Ĥaķdan dileği mağfiret ola günāhına
Yalvarur idi Ĥaķķa **Günāhī** ğazelleri

Açmazdan éder Ĥaķķa **Niyāzı** açılmaz ol
Nükteyle oķur Şi'ri **Penāhī** ğazelleri

7. Yégdür nażar olunsa mecāzīsine nisbet
El-ĥaķ ki **Ğarāmīnūñ İlāhī** ğazelleri

4 Mukim olanın Şiiri hayallerle süslü olmalı. Misafirin gazellerinde belki vezin olması yeter.

5 Doğrusu bu ki kâfirin gazelleri eğri ĥacına benzer, kafiyesi yok, vezni müslüman gibi.

6 İshāk ile Merdümü için kafiyelerin Şair adına olduğu Şair gazelleri dahi yok.

7 İç yüzünü bilmem, ama görenler "Ğarāmî'nin zahiri ğazelleri için ilahidir." dediler.

6. 153^b.

1 Ey Şah! Şāhî'nin gazelleri Farslar içinde nasıl Őuh ise Āhî'nin gazelleri de Anadolu'da öyledir.

2 Siyāhî'nin gazelleri ağlatsa da Şiirini okuyan "Onun yüzü ak olsun." der ve güler.

3 Şehirde yaşıyanın Őiirine göre daha iyidir. Şimdi ellerde okunan Sipāhî'nin gazelleridir.

4 Eğer Őiirinin iyiliğini iddia etse, Güvāhî'nin gazelleri baķka Őahit istemez.

5 Günāhî'nin gazelleri Ĥakk'a yalvarırdı. Allah'tan dileği günāhının affedilmesiydi.

6 Ĥakk'a gizliден niyaz eder ve kimseye açılmaz. Penāhî gazelleri, Şiiri nükteyle okur.

7 Doğrusu bakılsa Ğarāmî'nin ilahi gazelleri mecazi olanlarına nispetle daha iyidir.

7. (G.1614)

Mef'ülü fâ'ilâtü mef'ülü fâ'ilün

1. Cevherdür 'araz şanma şu **Zâtî** gazelleri
Şöhret vérür ol zâta **Sıfâtî** gazelleri
Mürde-dil olanları dirildür idi her dem
Şevk-ıla okunsaydı **Hayâtî** gazelleri
3. Toldurdu dilâ şeş ciheti tımturâğ-ıla
Tutdı cihânı cümle **Cihâtî** gazelleri
Şi'r-ise kavî tarz-ıladur her sözi muhkem
Zâhirde dilâ şimdi **Sebâtî** gazelleri
5. Şi'rün şu'arâ içre çıkalıdan **Garâmiyâ**
Çarhı bozulup batdı **Necâtî** gazelleri

8. (G.1615)

Mef'ülü fâ'ilâtü mef'ülü fâ'ilün

1. Şaldı alaya çün ki **Fedâyî** gazelleri
Mâ-beyni barışdurdu **Rızâyî** gazelleri
Âb-ı **Hayâtı** içdi şanurdu okunsa ger
Vérürdi şafâ câna **Safâyî** gazelleri
3. Dil tekyesinde şevk-ıla uyardı bir çerâğ
Garğ étدی şehâ nûra **Ziyâyî** gazelleri
Étdüğü için şi'r-ile her mâhtâbı medh
Şevk-ıla göge ağdı **Hevâyî** gazelleri
5. Âvâreliğla şi'rini güş eyleyen kişi
Çâk étدی yakasını **Kabâyî** gazelleri
Tâs-ı felegi çıñradur u **Dehri** gümredür
Ahîyle Figânîyle Şadâyî gazelleri

7. 153^b.

- 1 Şu Zâtî'nin gazelleri cevherdir, araz sanma. Sıfâtî'nin gazelleri de o zata şöhret verir.
- 2 Hayâtî'nin gazelleri şevk ile okunsaydı kalbi ölmüş olanları her an diriltirdi.
- 3 Ey gönül! Cihâtî'nin gazelleri, debdebeyle altı yönü doldurdu ve bütün cihanı kapladı.
- 4 Ey gönül! Her sözü güvenilir olan şiiri kuvvetli bir tarz iledir. Sebâtî'nin gazelleri, şimdi bellidir.
- 5 Ey Garâmî! Senin şiirin şairler içine çıktığından beri Necâtî'nin gazellerinin düzeni bozulup battı.

8. 153^b-154^a.

- 1 Fedâyî gazellerini alayın üstüne salınca aralarım Rızâyî gazelleri barıştırdı.
- 2 Eğer Safâyî'nin gazelleri okunsa cana safa verirdi. Okuyan, abıhayatı içtiğini zannederdi.
- 3 Gönül tekkesinde şevkle bir kandil yaktı. Ey şah! Ziyâî'nin gazelleri gönlü nura boğdu.
- 4 Hevâyî'nin gazelleri, şiirle her mehtap misali güzeli övdüğü için şevk ile göge yükseldi.
- 5 Kabâyî gazelleri, avarelikle şiirini işiten kişinin yakasını yırttı.
- 6 Sadâyî'nin gazelleri, ahıyla ve figanıyla feleğin tasını çınlatır ve dünyayı gümbürdetir.

7. Irlansa olur şol kıyaşuñ **Vechi** şevkına
Bir hoş hevâ nevâda **Nevâyî** gazelleri
Oķunsa éder idi o ķalb içre sirâyet
Éy boyı **Sehî** serv **Serâyî** gazelleri
9. Bülbüllenüben sen de **Ġarâmî** öter idüñ
Gülden ki ħaber vërse **Şabâyî** gazelleri

9. (G.1616)

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Dikdi nihâl-i şî'rini **Ġarzî** gazelleri
Tutdı cihânı mîve-i **Mevzî** gazelleri
Ter tâze turunc-ıla añup ġabġab-ı yârı
Bâdemsi dédi çeşmini **Levzî** gazelleri
3. Burc-ı ħüsünde ħaddine cevzâ déyüp daġı
Aġter dédi şol ħâline **Cevzî** gazelleri
Ķaddini yârüñ serv-ile ta'bir édüp dilâ
Vaş étđi ħaġın sebz-ile **Sebzî** gazelleri
5. Her bir ħayâlün egnine fâġir ħabâ şalup
Şî'rine vërür şüreti **Derzî** gazelleri
Her bir sözine remz-ile biñ nükte ħaşd édüp
Keşf éder idi sırrını **Remzî** gazelleri
7. Beyne's-şu'arâ añılır olsa **Ġarâmî**nün
Ĥazzın vërürdi tavr-ıla **Tarzî** gazelleri

10. (G.1617)

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Ĥamd étđi Ĥudâ şâmna **Şükrî** gazelleri
Tevġidi oķur şevķ-ıla **Zikrî** gazelleri

-
- 7 O güneşin yüzü şevkine bir hoş hava olan neva makamında Nevâyî gazelleri söylense yeridir.
 - 8 Ey boyu düzgün servi olan! Serâyî'nin gazelleri okunduğunda kalbin içine işler.
 - 9 Ey Garâmî! Eğer Sabâyî gazelleri gülden haber verse sen de bülbül olup öterdin.
 9. **153^{bk}**.
 - 1 Garzî gazelleri, şiir fidanını dikti. Mevzî gazellerinin meyvesi bütün dünyayı kapladı.
 - 2 Levzî gazelleri, yarin çenesini taptaze turunc şeklinde anıp gözü için de bademsi dedi.
 - 3 Cevzî gazelleri, güzellik burcunda onun yanağına İkişler burcu ve yüzündeki bene de yıldız dedi.
 - 4 Ey gönül! Sebzî gazelleri, yarin boyuna servi deyip tüylerini de yeşil yaprak/ yeni bitmiş olarak niteledi.
 - 5 Derzî gazelleri, her bir hayalin sırtına kusursuz elbise geçirip şiirini vücuda getirirdi.
 - 6 Remzî gazelleri, her bir sözüyle remizle bin nükte kastedip sırrını böylece açardı.
 - 7 Tarzî'nin gazelleri, şairler arasında anılır olsa tavrıyla Garâmî'nin hazrını verirdi.
 10. **153^{bk}**.
 - 1 Şükrî'nin gazelleri, Allah'ın şanını övdü. Zikrî'nin gazelleri şevkle tevhit okurdu.

- Érmek yok anuñ vehm-ile müy-ı miyânına
 Hayl-i hayâle binse de **Fikrî** gazelleri
3. Sâgardur öpen la‘lini şüret véremez söz
 Biñ kerre oqunsa dağı **Devrî** gazelleri
- Efsâne füsün-ıla érılmaz vişâline
 Her nice ki sihr etse **Mekrî** gazelleri
5. Gördi ki o meh hüs-n-ile on dördine girmiş
 Vaş étđi yüzün bedr-ile **Bedrî** gazelleri
- Ťolu içecek menhî iken yâre öpüşmek
 Emr étđi bir bûseye **Emrî** gazelleri
7. Deryâ-yı hüs-n gâvrına gâvvâş olup dağı
 Dürler çıkardı lu‘b-ıla **Gavrî** gazelleri
- Görđi ki cefâ çokluğı var yok vefâ hiç
 Şabr eyle déđi cevrine **Şabrî** gazelleri
9. Zahmetle gelen şî‘re göre dağı yég gelür
 Cânâ Garâmî bendeñe **Fevrî** gazelleri

11. (G.1618)

Mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün

1. ‘İş ü neşâtı bildi çü **Fehmî** gazelleri
 [Bez]mi bezedi şevk-ıla **Bezmî** gazelleri
- [Ťiğ]-ı cefâ-yı yâr-ıla olan cerâhate
 [Üsti]ne urur merhemi **Zahmî** gazelleri
3. [...] diküp tuğ u ‘alem burc-ı büyüta
 [ı] ‘idâ üstine **Rezmî** gazelleri

- 2 Fikrî’nin gazelleri hayal atına binse bile onun kıl gibi ince beline ne kadar düşünürse düşünsün eremez.
 3 Onun dudakını öpen kadehtir. Devrî gazelleri bin kere okunsa bile söz bunu ifade edemez.
 4 Mekrî gazelleri, her ne kadar sihir yapsa da efsane ve büyü ile vuslatına erilemez.
 5 O ayın güzellikle on dördüne girdiğini görünce Bedrî gazelleri onun yüzünü bedir/dolunay olarak vafsetti.
 6 Dolu içince yar ile öpüşmek yasakken Emrî gazelleri bir buse için emir verdi.
 7 Gavrî gazelleri, güzellik deryasının dibine dalıp oyunla inciler çıkardı.
 8 Cefanın çokluğunu, vefanın ise hiç olmadığını görünce Sabrî gazelleri “Onun eziyetlerine sabret.” dedi.
 9 Ey can! Zahmetle gelene şiiire göre fevri/ çabuk gelen gazelleri Garâmî kuluna daha yeğ gelir.
11. **153^{bk}**
 1 Fehmî gazelleri yemeyi ve eğlenmeyi bildiği için Bezmî gazelleri de meclisi şevkle süsledi.
 2 Zahmî gazelleri, yarin cefa kılıcı ile açılan yaraların üstüne merhem sürer.
 3 Rezmî gazelleri beyitlerin burcuna tuğ ve sancak dikip düşmanların üstüne [hücum etti].

[...] o hayâlâtı édüp 'asker-i manşür

[...]e yürüdü 'Azmî gazelleri

5. [Cevr]-ile cefâ olmasun-içün esirgeyüp
Pend étدی meḥâbîbe şu **Rahmî** gazelleri

Silk-i şütûra dürr-i girân-mâyeler dizüp

Yazdı varaḳuñ üstine **Nazmî** gazelleri

12. (G.1619)

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Çekdirmiş-iken **Cevrini Şabrî** gazelleri
Érişdi **Vefâsı** ile **Fevrî** gazelleri

Sihir-ile füsün-ıla 'aceb nükteleri var

Ḳuş dili deseñ olur o **Sihri** gazelleri

3. Ḳadri yücedür 'aḳl éremez lafzı dürrer-bâr
Ma'nide dilâ '**Âlî** o **Ḳadri** gazelleri

Oḳunsa vérür ferḥa vü **Şadî** teraḥ gider

Zeyd-ile Bekir Ḥâlîde '**Amrî** gazelleri

5. Ağzı şuyunu aḳıdur oḳunsa her kesüñ
Beyne's-şu'arâ **Şevḳ-ıla Nehri** gazelleri

Çarḥ içre semâ' urdurup ırlatdı 'âlemi

Dünyâyı ḳamu ḳapladı **Dehri** gazelleri

7. Ma'rûfla emr eyler olur münkeri **Nâhî**
Şer'-i şerîfe uyuşur **Emrî** gazelleri

'İş ü neşâti añdurur oḳunsa dembedem

Şevḳ-ıla vérür **Zevḳi** şu **Mihri** gazelleri

4 Azmî gazelleri, hayalleri muzaffer asker yapıp [...] yürüdü.

5 Şu Rahmî, zulüm ve eziyet olmasın diye esirgeyip gazellerini(n konusunu) güzellere bağladı.

6 Nazmî, satır ipine kıymetli inciler dizip gazelleri yaprağın üstüne yazdı.

12. 154^a.

1 Sabrî gazelleri cevriyi çekdirmişken vefası ile Fevrî gazelleri yardıma yetiştirdi.

2 Sihir ve efsunla acayip nükteleri var. Sihirî gazelleri için kuş dili desen olur.

3 Ey gönül! Manaca pek ulu olan o Kadri gazellerinin kadri yücedir, ona akıl eremez ve lafızları inciler yağdırır.

4 Amrî gazelleri Zeyd ile Bekir Hâlid'e okunduğunda ferah ve mutluluk verir, sıkıntı gider.

5 Nehri'nin gazelleri şairler arasında şevkle okunsa herkesin ağzının suyunu akıtır.

6 Dehri gazelleri, çark içinde sema ettirip bütün âlemi terennüm ettirdi ve dünyayı baştanbaşa kapladı.

7 İyilikle emreder, kötülükten sakındırır; Emrî gazelleri mübarek dine uyar.

8 Okunduğunda yiyip içmeyi ve eğlenmeyi hatırlatır, şu Mihri gazelleri şevk ve zevk verir.

9. Şol razkavaruñ kimisi tağdan kimi taşdan
Seyrâna gelür **Hâşılı Seyrî** gazelleri

Şi'r-ile Ğarâmî ki bugün bulduñ iştiḥâr
Tarzuñ gibidir tavr-ıla **Fahrî** gazelleri

13. (G.1620)

Mef'ûlü fâ'ilâtü mef'â'ilü fâ'ilün

1. Şevk-ıla tarab vërdi çü **Sâzî** gazelleri
Keşf étدی kamu **Sırrımı Râzî** gazelleri

Zârîlik édüp kıldı tazarru'la çok niyâz
Ḥaḳḳa şükür édüp de **Niyâzî** gazelleri

3. Ğunc-ıla delâl-ile kırup işve dembedem
Şiveyle şi'r okudı **Nâzî** gazelleri

Ka'be déyüben küy-ı ḥabîbi öger idi
'Uşşâḳ añar olsaydı **Ḥicâzî** gazelleri

5. Tavrında dilâ şi'r-i **Ğarâmî**yse **Müsellem**
Tarz-ı gazeli nite **Tırâzî** gazelleri

14. (G.1621)

Mef'ûlü fâ'ilâtü mef'â'ilü fâ'ilün

1. [Fe]rdâya şalup éli çü **Ferîdî** gazelleri
Vaḥdetde maḳâm étدی **Vahîdî** gazelleri

Pâk étse olur bezmi nuḥûsetden okunsa
Sa'd ol **Sa'idî Sa'dî Şa'idî** gazelleri

3. Keskin çü ke-sikkîn añılur resm olur olsa
Ḥiddetde eḥad ḥadd-i **Ḥadîdî** gazelleri

9 Kısacası halkın kimi dağdan kimi taştan Seyrî gazellerini seyretmeye gelir.

10 Ey Ğarâmî! Bugün şiirle şöhret buldun. Fahrî'nin gazelleri de tavrı ile senin tarzın gibidir.

13. 154^a.

1 Sâzî gazelleri şevk ve neşe verirken Râzî'nin gazelleri bütün sırlarımı açığa çıkardı.

2 Niyâzî gazelleri Ḥakk'a şükürler edip ağlayarak yalvarıp yakardı.

3 Nâzî gazelleri eda ve nazla her an işveler edip nazlı şiir okudu.

4 Âşıklar Ḥicâzî gazellerini andıklarında sevgilinin semtini Kâbe diye överlerdi.

5 Ey dil! Ğarâmî'nin şiiri tavrı bakımından yerli yerindedir. Onun gazel tarzı Tırâzî gazelleri gibidir.

14. 154^{ak}.

1 Ferîdî gazelleri insanları başından savınca Vahîdî gazelleri de vahdet makamına erdi.

2 Sa'idî, Sa'dî ve Sa'idî (yükselen)'nin kutlu gazelleri okunduğunda meclisi uğursuzluktan temizler.

3 Ḥadîdî gazellerinin ucu, keskinlik bakımından en keskin diye yazılsa kesilmiş (Basılmış) iki sikke (para) diye anılır (?)

- Her bir güzelün ismine bir buse almağın
Defterde resîd étdi **Resîdî** gazelleri
5. Midhat kütübün okuyup érdi i'âdeye
Şi'r-i şu'arâ içre **Mu'îdî** gazelleri
- Medh étse ne var fendisini begler ağalar
Şürîdelikle 'abd o **Abîdî** gazelleri
7. Sükkerden elezz idüğine étđi şehâdet
Dilber lebi çün şehd o **Şehîdî** gazelleri
- Öyle geçicek bil ki herîse olur ucuz
Şûret véremez bezme **Serîdî** gazelleri
9. Bal-ıla boğar sözlerin okusa her kes
Bâlîğla nâmı **Akîdî** gazelleri
- Ye'cüc-ı gamı belki **Garâmî** éderdi def
Okunsa konup sed o **Sedîdî** gazelleri

15. (G.1622)

Mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Ağsa göge de belki **Bülendî** gazelleri
Érer ilişür aña **Kemendî** gazelleri
- Şi'rinde olan serv ol elif 'ayn-ısa nerkes
Haddi gibi yâruñ gül o **Handî** gazelleri
3. Lezzetde nedür şehd ü 'aselden dahı ahlâ
Sükker nebâta beñzer o **Kandî** gazelleri
- Yâruñ ki ser-i zülfine nisbet dahı ince
Bağlar kişinüñ 'aqlını **Bendî** gazelleri
5. Boynı bağı-ılan kul édinür ehl-i dilleri
Hakqâ budur **Garâmî** efendi gazelleri

- 4 Resîdî, bir buse almak için her bir güzelin adına deftere gazel kaydını düştü.
5 Mu'îdî, medhiye kitaplarını okuyup bütün şairlerin şiirleri arasından gazeller tekrar etmeye başladı.
6 Ey beyler, ağalar! Kul olan o Abîdî'nin gazelleri efendisini çılınca methetse ne var.
7 Şehîdî'nin gazelleri, bal gibi olan dilber dudağının şekerden lezzetli olduğuna şahitlik etti.
8 Serîdî'nin gazelleri meclisi süsleyemez. Zaten öğle vakti geçince keşkeğin değersiz olduğunu bil.
9 Ballıklıkla (Kocamışıklıkla) adı çıkmış olan Akîdî'nin gazellerini her kim okursa sözlerini bala boğar.
10 Ey Garâmî! Sedîdî'nin gazelleri set olarak konup okunsa gam Yecüc'ünü defederdi.
15. **154^{ak}**
1 Bülendî gazelleri isterse göge çıksın, Kemendî gazelleri ona erer, ulaşır.
2 Şiirindeki o elif harfi, servidir; ayn harfi ise nergistir. O Handî gazelleri, yarin yanağı gibi güldür.
3 Lezzette bal nedir ki! Ondan daha tatlı. O Kandî'nin gazelleri, nebat şekerine benzer.
4 Yarin zülfünün ucuna göre daha ince olan Bendî'nin gazelleri kişinin aqlını bağlar.
5 Gönül sahibi kimseleri boynu bağlı kul eder. Doğrusu Garâmî efendinin gazelleri işte budur.

16. (G.1623)

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Medh étđi yāruñ haddini **Verdî** gazelleri
Beñzetdi gözin nerkese **Zerdî** gazelleri
Hāk-i reh-i dildāra ne veche sürilür yüz
Vaşf étđi anı 'āşığa **Gerdî** gazelleri
3. Cān-ıla dili zār édüben sīneñi tahta
Dāğuñsa yéter pül dédi **Nerdî** gazelleri
Dil ne elemüñ çekdüğini cümle hep dé[se]
Güş ur güzelüm bir bir o **Ferdî** gazelleri
5. Ger hāli dilā 'arz-ısa dildāra cümleten
Yéterdi **Ġarāmīnūñ** o **Derdî** gazelleri

17. (G.1624)

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Ta'n oklarını sepse **Kemānî** gazelleri
İsper édinür dāđı **Nişānî** gazelleri
'Alî olan medhiyle bulmışdur iştiḥār
Dūn olana démez idi **Şānî** gazelleri
3. Éşiden éder nāle ṭolar cümleten cihān
Şevk-ıla okunduğda **Figānî** gazelleri
Cevherdür anuñ her sözi ğayr-ısa 'arazdur
Ma'den emīni **Kānî Emānî** gazelleri
5. Her kişi kim işitdi dédi rūḥı şād olsun
Halk içre okunduğda **Revānî** gazelleri

16. 154^{ak}.

- 1 Verdî gazelleri, yarin yanağını methetti. Zerdî gazelleri de onun gözünü nergise benzetti.
- 2 Gerdî'nin gazelleri, sevgilinin yolunun toprağına ne şekilde yüz sürüleceğini āşıđa anlattı.
- 3 Nerdî'nin gazelleri, senin can ve gönlünü zar edip (ağlatıp) sineni de tavla tahtası kıldı ve "Yaralarinsa pul olarak yeter." dedi.
- 4 Ey güzelim! O Ferdî gazelleri, gönlün senin ne elemelerini çektiğini hep söylesin de bir bir dinle.
- 5 Ey gönül! Eğer maksat hāli sevgiliye tamamen arz etmekse Ġarāmî'nin o dertli gazelleri yeterdi.

17. 154^b.

- 1 Kemānî gazelleri, kınama oklarını serpse Nişānî gazelleri de yarayı kalkan edinir.
- 2 Yüce olan kimseler onun medhiyle şöḥret bulurlar. Şānî, āşığı kimselere gazeller söylemezdi.
- 3 Figānî gazelleri şevkle okunduğunda işitenler inlemeye başlar ve bunlarla bütün cihan dolar.
- 4 Maden emini Kānî ve Emānî'nin gazellerinin her sözü cevherdir, başkalarının sözleri ise arazdır.
- 5 Halk içinde Revānî'nin gazelleri okunduğunda işiten herkes "Ruhu şad olsun." dedi.

Pejmurde olan dilleri okunsa tâzeler

Pîri yigit éderdi **Cüvânî** gazelleri

7. Her mısra'ı bir gönder olup düşmene şancar

Ḥaqqā **Ġarāmî** sinn-i **Sinânî** gazelleri

'Uşşāka vefā étsün için ḥüba emr éder

Tevkî'-i refî'-ile **Nişânî** gazelleri

18. (G.1625)

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Güllerle éder bahşi **İzârî** gazelleri

Bād-ıla éder cengi **Bahârî** gazelleri

Taqtî' édüben şi'rini vezn étse naqşına

Perseng édinür harfi **Ayârî** gazelleri

3. Ḥāk-i qademin tāc édinüp izi tozına

Yüz sürdüğini dédi **Ġubârî** gazelleri

Süz-ıla sözi kalbi yaqar mūm olur erir

Şi'r-i şu'arā içre **Fenârî** gazelleri

5. Ravz-ı bezimde şevka gelüp gül kulaq tutar

Bülbüller olup şakısa **Zârî** gazelleri

Şad ḥîle ile tavşana kaç taziya tut dér

Avlar söz-ile ḥübü **Şikârî** gazelleri

7. 'Ayyūka çıkan necme göre qadri 'alîdür

Cānā Ġarāmî'nün şu derârî gazelleri

19. (G.1626)

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Ġam vérmiş-iken kalbe **Melâlî** gazelleri

Şîve kadeḥin şundı **Delâlî** gazelleri

6 Okunduğunda eskimiş gönülleri tazeler. Cüvânî gazelleri kocamış olanı gençleştirirdi.

7 Ey Garâmî! Hakikaten gazellerinin her mısraı bir mızrak olur da Sinânî onların dişini düşmana saplar.

8 Ülu ferman ile Nişânî'nin gazelleri, âşıklara vefa etsin diye güzele emreder.

18. 154^b.

1 'İzârî gazelleri güllerle bahse tutuşur. Bahârî gazelleri de rüzgârla savaşır.

2 'Ayârî gazellerin taktî edip şiirini tartsa eksiklik için harfi persenk olarak kullanır.

3 Ġubârî gazelleri, onun ayağı toprağını tac edinip izinin tozuna yüz sürdüğünü söyledi.

4 Şairlerin şiiri içinde Fenârî'nin gazelleri, yakıcı sözlerle kalbi yakar; kalp mum olur, erir.

5 Zârî gazelleri bülbüller olup şakısa meclis bahçesinde gül şevke gelip kulak tutar.

6 Yüz hileyle tavşana kaç, taziya tut der. Şikârî gazelleri güzeli söz ile avlar.

7 Ey can! Garâmî'nin şu (yıldız gibi) parlayan gazellerinin kıymeti, ayyuka çıkan yıldızdan bile yücedir.

19. 154^b-155^a.

1 Melâlî gazelleri, kalbe gam vermişken Delâlî gazelleri naz kadehini sundu.

- Vaşl-ı ḥabîbe érgüren merci'in sözüñ
Buyıdı ğaraž dédi **Me'âlî** gazelleri
3. Beytinde ki her mışra'ı var ney-şeker ancak
Lezzetde oğul balı şu **Bâlî** gazelleri
Şüret vérüben kalbe asılurdu ma'nîsi
Ta'lik olıcağ hatt-ı **Cemâlî** gazelleri
5. Halk-ı cihāna fitnessi okunsa yayılır
Sihr-ile füsün-ıla **Celâlî** gazelleri
Bir zerre kadar eksügi yok tavr u tarzınun
Érmiş kemāle hağ bu **Kemâlî** gazelleri
7. Şi'rindeki her mışra'ı bir Kevşer ırmağı
Zemzem şuyı mānendi **Zülâlî** gazelleri
Şi'ri seraka étdügi zāhir olalıdan
Vehm içre dilā kaldı **Hayâlî** gazelleri
9. Göz göz tırāz-ı şi're dilā nesc için éder
'Ayn-ı ğazālî ğazel o **Ġazâlî** gazelleri
Şi'ri dikilü şa'r-ıla bir köhne hırkadur
Şol pîneli sözlerle **Âlî** gazelleri
11. Şi'riyse şadefdür dürdür o pür-nüktelü sözler
Kıymetlü güher-pāre **Le'âlî** gazelleri
Hecvi taşına nāşiyi édüp de sengsār
Beytin başına yıkdı **Kıyâlî** gazelleri
13. Cümle şu'arā şi'rini okunsa dün éder
Şāhum Ġarāmî bendeñün 'âlî gazelleri

- 2 Sözüñ sonunu sevgiliye kavuşmaya bağlayan Me'âlî gazelleri, "Gaye bu idi." dedi.
3 Beyitlerindeki her mısra ancak şeker kamışıdır. Şu Bâlî gazelleri lezzet bakımından oğul balıdır.
4 Cemâlî gazellerinin hattı talik yazısı olunca güzel bir suret verip manası kalbe asılurdu.
5 Celâlî'nin gazelleri okunduğunda fitnessi bütün cihan halkına sihirle, efsunla yayılır.
6 Tavr ve tarzının bir zerre kadar eksügi yok. Hakikat şu ki Kemâlî gazelleri kemale ermiş.
7 Şiirindeki her mısra bir Kevşer ırmağıdır. Zülâlî gazelleri Zemzem suyu gibidir.
8 Ey gönül! Şiir çaldığı ortaya çıktığından beri Hayâlî gazelleri vehme düştüler.
9 Ey gönül! Göz göz şiir nakşını dokumak için o Ġazâlî gazelleri, ceylanın gözünü ğazel eder.
10 Şiiri, kalla dikilmiş bir eski hırkadur. Şu Âlî'nin gazelleri yamalı sözlerle doludur.
11 Şiiri sadeftir, nüktelerle dolu sözleri incidir. Le'âlî'nin gazelleri kıymetli inci parçalarıdır.
12 Kıyâlî gazelleri, zındığı hicvi taşıyla taşıyıp evini başına yıktı.
13 Ey şahum! Ġarāmî kulunun yüce gazelleri okunsa bütün şairlerin şiirlerini alaşağı eder.

20. (G.1627)

Mef'ülü fâ'ilâtü mef'âlü fâ'ilün

1. Bezm içre nite **Lâmi'î Lem'î** gazelleri
Müm oldı vérüp şa'sa'a **Şem'î** gazelleri
Şevk-ıla okunsaydı ögür ögür ağladur
Gözden çıkarur 'âşıkı **Dem'î** gazelleri
3. Güş étse sözün rakşa girür kişi kendüne
Kulağdan éder âşık o **Sem'î** gazelleri
'Aklum tağlup gitse fikir yéne dérerdi
Okunduğında yér yére **Cem'î** gazelleri
5. Sāye şaluban nağ'-ı peleng-vārī sūz-ıla
Kıpladı cihān yüzini **Nağ'î** gazelleri
Maḥbūb u muḥib vaşl-ıla étdükde ḥuşūmet
Faşl étdi aralarımı **Kağ'î** gazelleri
7. Yüksekde görür kendüyi alçaqlık istemez
Ağdurdu göge kadrini **Ref'î** gazelleri
Būse dilesem dilber aña kāyil olurdu
Okunduğında şevk-ıla **Tav'î** gazelleri
9. Def étdi Garāmī zarar-ı cevriñi yāruñ
Maḥbūba okunduğda şu **Nef'î** gazelleri

21. (G.1628)

Mef'ülü fâ'ilâtü mef'âlü fâ'ilün

1. Āh étdi firāk-ıla **Farikî** gazelleri
Rifkātla aña uydı **Refikî** gazelleri
Tutar uşūli şufk édūben mışra'eyn eli
Irlar gelüp de cūşa **Safikî** gazelleri

20. 154^{bk}.

- 1 Şem'î gazelleri Lâmi'î ve Lem'î gazelleri gibi meclis içinde aydınlık verip mum oldu.
- 2 Dem'î gazelleri şevkle okunsaydı âşığı hümgür hümgür ağlatır ve gözden çıkarırdı.
- 3 Kişi onun sözlerini işitse raks etmeye başlar. O Sem'î gazelleri kendine kulaktan âşık eder.
- 4 Aklım dağılıp gitse bile Cem'î gazelleri yer yer okunduğunda fikrimi yine derler toparlardı.
- 5 Nat'î gazelleri, kaplan postu gibi gölge salıp yakıcılıkla bütün yeryüzünü kapladı.
- 6 Sevilen ve seven vuslat konusunda zıtlıştıklarında aralarımı Kat'î gazellerini ayırdı.
- 7 Kendini yüksekte görür, alçaklık istemez; Ref'î gazelleri kadrini göge yükseltti.
- 8 Tav'î gazelleri şevk ile okunduğunda ben buse dilesem dilber buna razı olurdu.
- 9 Ey Garâmî! Şu Nef'î gazelleri sevgiliye okunduğunda yarin eziyetlerinin zararını defetti.

21. 154^{bk}.

- 1 Farikî gazelleri ayrınlık yüzünden ah etti. Refikî gazelleri de uysallıkla ona uydu.
- 2 Mısra elini vurup usul tutar ve Safikî gazelleri coşup söylemeye başlar.

3. S̄inini eger kesr-ile taṣḥīf étmeseñ
Gelmezdi yola belki **Selikî** gâzelleri
- Şürb-i şarābı ögmedür işi güci müdām
‘İş-ile geçen ‘ömri **Rahîkî** gâzelleri
5. Sözi ḥarāret-ile gelüp sūzı olmağın
Dīvānı yanup tüttdi **Harîkî** gâzelleri
- Ĝarḳ eyler idi gözleri yaşına ādemi
Derd-ile oḳunsaydı **Ĝarîkî** gâzelleri
7. Yāruñ yañağın şibh-i şakāyıklā vaşf éder
Oḳunsa yarar ḳalbi **Şakîkî** gâzelleri
- Vaşf éttdi lebin la’l-ile mercān-ıla yāruñ
Dürr-i ‘Adenle dişin **Akîkî** gâzelleri
9. [Bi]lmen mecāzî şî’ri de var mı **Ĝarāmînûñ**
[Cümle] cihānı tüttdi ḥaḳîkî gâzelleri

22. (G.1629)*Mef’ülü fā’ilātü mefā’ilü fā’ilün*

1. Meclisde meyi añdı çü **Bâkî** gâzelleri
Şundı elüme sâğarı **Sâkî** gâzelleri
- Şevḳ-ıla semā’ urdurur ‘uşşâḳ-ı cihāna
Irlansa nevā ile **‘Irâkî** gâzelleri
3. Urmañ işidüp şî’rini ayağına balta
Keskinlik éder ise **Nacakî** gâzelleri
- Ayruluğla ḥasretle ḥālî şerḥ édüp
Ağlatdı dil ü cānı **Firâkî** gâzelleri

3 Eğer sin harfini yanlış olarak esreli yazmasan belki Selikî gazelleri yola gelmezdi.
4 Ömrü eğlence ile geçen Rahikî gazellerinin işi gücü devamlı şarap içmeyi övmedir.
5 Sözü hep hararetle gelip yakıcılığı olduğu için Harikî'nin gazellerinin bulunduğu divanı yanıp tütüdü.
6 Garikî gazelleri derd ile okunsaydı insanı gözyaşlarına gark ederdi.
7 Şakikî gazelleri, yarin yanağını şakayıkla benzeterek anlatsaydı okunduğunda kalbi yarardı.
8 Akikî gazelleri yarin dudağını la'l ve mercan ile, dişini ise Aden incisi ile vafsetti.
9 Garâmî'nin mecazi şiiri de var mıdır, bilmem. Onun hakiki gazelleri bütün dünyayı kapladı.

22. 155^a.

- 1 Bâkî gazelleri meclisde şarabı anınca Sâkî gazelleri de elime kadehi sundu.
2 ‘Irâkî gazelleri, neva makamı ile söylense bütün âşıklara şevk ile sema ettirir.
3 Nacakî gazelleri keskinlik ederse şiirini iştirip de ayağına balta vurmayın.
4 Firâkî gazelleri, hâlî ayrılık ve hasretle şerh edip gönül ve canı ağlattı.

5. Yarış gündür şi're **Ġarâmî** yarağ eyle
Yügrük geçinür haylî **Sebâkî** gazelleri

23. (G.1630)
Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. İşrâb édicek şürbi **Şarâbî** gazelleri
Bezme mezeyem dédi **Kebâbî** gazelleri
Taş yaşdanuban altına toprak döşenmegi
Ta'lîm éder 'uşşâka **Türâbî** gazelleri
3. Yangınlığ-ıla yâruñ elinden ki âh éde
İñildedür 'uşşâkı **Rebâbî** gazelleri
Göz yaşınıñ şerhini étdükce añdurur
Bârân-ı nev-bahârı **Sehâbî** gazelleri
5. Yâruñ şu ağız yarına gözler diküp dahı
Vaşf étdi çü mey anı **Habâbî** gazelleri
Kız nakşılığla hağ bu ki şol şâ'ire olan
Mihriye münâsibdi **Nikâbî** gazelleri
7. Meclisde Ġarâmî çekicek şi'r-ile hün-dest
Şerbet yerini tutdı **Hoşâbî** gazelleri

24. (G.1631)
Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Her sözde olup 'adl-ile **Adlî** gazelleri
Tutdı etegin öpdi o **Zeylî** gazelleri
Servi şabâya nice baş egdi 'aşığa
Ma'sûkı éder eylece **Meylî** gazelleri
3. Ağıdur idi Tuna gibi gözlerüm yaşın
Okunduğınca şu gibi **Seylî** gazelleri

5 Garâmî! Yarış gündür, şiire hazırlık yap. Sebâkî gazelleri hayli hızlı geçinir.

23. 155^a-155^b.

- 1 Şarâbî gazelleri şarap içmeyi anlatınca Kebâbî gazelleri de "Ben meclise mezeyim." dedi.
2 Türâbî gazelleri, taşı yastık edip toprağı döşek edinmeyi âşıklara öğretir.
3 Rebâbî gazelleri yarin elinden yanarak ah edince âşıkları inletir.
4 Sehâbî gazelleri gözyaşını şerh ettikçe ilkbahar yağmurunu andırır.
5 Habâbî gazelleri yarin şu ağız suyuna gözler dikip onu şarap gibi anlattı.
6 Doğrusu Nikâbî gazelleri kız nakşılığıyla şaire Mihri'ye münasıptı.
7 Mecliste Garâmî şiirle sofraya kurunca Hoşâbî gazelleri şerbet yerini tuttu.

24. 155^{ak}.

- 1 Adlî'nin gazelleri her sözünde adaletlidir. Bu yüzden Zeylî gazelleri de onun eteğini tutup öptü.
2 Servi ağacı nasıl seher yeline baş eğdi ise Meylî gazelleri de maşuku da aşığa öylece baş eğdirir.
3 Seylî gazelleri su gibi okunduğunda gözyaşlarını Tuna nehri gibi akıttı.

Na'li keserdi sînesine mıhlayup bıçak
Şevk-ıla okunsaydı şu **Na'li** gazelleri

5. Yāruñ **Ġarāmî** şî'rini gūş étse hāzz éder
Mecnūna okunsa nite **Leyli** gazelleri

25. (G.1632)

Mef'ulü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

1. Qāyil édicek būseye **Rāzî** gazelleri
Cān vér 'ivazın dédi **'İyāzî** gazelleri

Beytinde olan mışra'ı ser-çeşme-i revān
Āb-ı hayātuñ 'aymı **Hıyāzî** gazelleri

3. Her satır-ı şî'ri serv-i sehî ravzadur büyüť
Cedveldür aqar bāğa **Riyāzî** gazelleri

Hüccet olurdu 'āşıka vaşl-ı habîb için
A'nā şu'arā hākimi **Kādî** gazelleri

5. El-haq Ġarāmî dîne zarar dur okunmasun
Azgun azılı kelb o Refāzî gazelleri

26. (G.1633)

Mef'ulü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

1. Hāzz olunur okunsa **Nasîbî** gazelleri
Hıbbî Hıbbî Hıbbî Hıbbî gazelleri

Şāhāne güzel sözleri ser-cümle **Müsellem**
Pür mihr ü maħabbetle **Muħıbbî** gazelleri

3. Lebbeyk okudur lebleri vaşında şorana
Şol Ka'be kūyî mîri **Mülebbî** gazelleri

'Uşşāķı dilā terbiye étmekle hūbları

Étdürse olur **Rahmî** mürebbî gazelleri

4 Şu Na'li gazelleri şevk ile okunsaydı göğsüne bıçak saplayıp kendini na'l gibi yontardı.

5 Ġarāmî, yarin şîirini işitse Mecnun'a okunan Leyla gazelleri gibi haz duyar.

25. 155^{ak}, 156^{ak}.

1 Rāzî gazelleri buseye razı edince İyāzî gazelleri "Karşılık olarak can ver." dedi.

2 Hıyāzî gazelleri abihayatın aynısı/ kaynağıdır. Beyitlerindeki mısralar can pınardır.

3 Şîirinin her satırı bir uzun servi, beyitler ise bahçedir. Riyāzî gazelleri bağda akan ırmaktır.

4 Şairler hākimi Kādî gazelleri, sevgiliye kavuşmak için âşığa delil olurdu.

5 Ey Ġarāmî! Azgın, azılı köpek olan o Refāzî gazelleri doğrusu dine zarardır, okunmasın.

26. 155^{ak}.

1 Nasîbî, Hıbbî, Habîbî, Hasbî ve Hasîbî'nin gazelleri okunsa hoş a gider.

2 Şāhane güzel sözleri baştanbaşa kusursuzdur. Muħıbbî gazelleri şefkat ve muħabbetle doludur.

3 Şu Kābe semtinin emiri olan Mülebbî'nin gazelleri, sorana sevgilinin dudakları vasfında lebbeyk dedirir.

4 ?

5. Maḥbûb u mey ü meykede sāğar u bezm [içün]
Medḥ eylemede cümle **Habîbî** gazelleri

Vérür cevâbı her ne muḳadder k'ola su'âl
Ḳomaz ilişür şübhe **Mücibî** gazelleri

7. Vaḥşet gidüben münis olurdu oḳunsa ger
Ġurbetde **Ġarâmîye Ġaribî** gazelleri

27. (G.1634)

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Şād étدی yine meclisde **Şevkî** gazelleri
Dād étدی dile tu'm-ıla **Zevkî** gazelleri

Kâküllerine tolanup ol yāra 'özr édüp
Daḳdı resenin boynuna **Tavkî** gazelleri

3. Şi'rinde olan āh ra'd şimşek 'alevdür
Yağmurı sirişk eyledi **Berkî** gazelleri

Mışra'larını eyleyüben tîr-i ta'n urur
Tahtında olan şā'ire **Fevkî** gazelleri

5. Çün şi'r-i **Ġarâmî** irişür ġarb-ıla şarka
Şıyt u şadā-yı tarz-ıla **Şarkî** gazelleri

28. (G.1635)

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Vérür ünüfa nesme **Nesîmî** gazelleri
Vezn olsa olur zer ile **Sîmî** gazelleri

Şāhāne güzel sözleri hoş tımturāk-tarz
Sultān-ı cihān a'nā **Selîmî** gazelleri

3. Cennet ta'āmı zevḳını Kevşer şarābı
İşrāb éder oḳunsa **Na'imî** gazelleri

5 Sevgili, şarap, meyhane, kadeh ve meclisin hepsini Habîbî gazelleri methetmektedir.

6 Sual edilen her ne olursa olsun cevabını verir. Mücibî gazelleri ona dair hiçbir şüphe bırakmaz.

7 Eğer gurbette Garâmî'ye Garibî gazelleri okunsaydı yabancılık gider, o insanlara yakınlaşırdı.

27. 155^b.

1 Şevkî gazelleri meclisde yine şad etti. Zevkî gazelleri çeşnisiyle gönle tat verdi.

2 Tavkî gazelleri, kâküllerine dolandığından dolayı yardan özür dileyip sevgilinin kâkülleri ipini kendi boynuna taktı.

3 Şiirinde olan āhlar gökgürültüsü, şimşek ise alevdir. Berkî gazelleri yağmuru ise gözyaşı etti.

4 Fevkî gazelleri, mısralarını kınama oku eyleyip bunlarla kendinden aşağı olan şairi vurur.

5 Garâmî'nin şiiri gibi Şarkî'nin gazelleri de tarzının ses ve sedası ile batıya ve doğuya ulaşır.

28. 155^{bk}.

1 Nesîmî gazelleri, burunlara nefes verir. Sîmî'nin gazelleri altınla tartılsa yeridir.

2 Cihan sultanı olan Selîmî'nin gazelleri şahanedir, sözleri güzeldir, tarzı hoş ihtişamlıdır.

3 Na'imî gazelleri okunsa cennet yemeklerinin zevkini anlatır ve Kevser şarabını içerir.

- Cümle ‘ulūma vâkıf olur gūş éden kiři
Oķunsa dilā ‘**İlmî** ‘**Alîmî** ğazelleri
5. Bir beyt-ile Fūrsūñ luğatin itse olur cem‘
El-ħaķ ki dilā **Ĥilmî Ĥalîmî** ğazelleri
Ĥūblar oķusa ‘ařıķa olurđı merħamet
Nāřıĥ oluban **Rahmî Rahîmî** ğazelleri
7. Aĝlar kişiyi ğüldürür oķunsa dembedem
Muđħaklık éder ĥalkā **Nedîmî** ğazelleri
Bilmem ne kerāmet ķodı Ĥaķ sūz-ı ři‘rine
Bezmi bezedi **Germî Kerîmî** ğazelleri
9. [Yā]ruñ ĥarem-i Ka‘be-i ĥüsnin ziyārete
[Her dem] yéterdi cāna **Ĥarîmî** ğazelleri
[Alç]aķ ğöñülli řānı ařāĝirle ĥořcadur
[S]özde uludur ‘**Azmî** ‘**Azîmî** ğazelleri
11. [Ş]āhā **Ĝarāmî**ñün sözi hep ‘ařıķānedür
[Ĥ]ādiř olanı ile ķadîmî ğazelleri

29. (G.1636)*Mef‘ulü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün*

1. Vaĥřet giderüp üns-i **Enîsî** ğazelleri
řoĥbet yaraĝın ğördi **Celîsî** ğazelleri
Sākî elinde ayaĝı çöker çeker idi
Meclisde oķunduķda **Cülûsî** ğazelleri
3. Yazılrsa olur dürc-i dehende sözi dilā
Reyĥānî ğüzel ĥaĥĥ-ıla **Nüvîsî** ğazelleri

- 4 Ey gönül! İlmî ve Alîmî gazelleri okunduĝunda işiten kişi bütün ilimlere vâkıf olur.
5 Ey gönül! Doğrusu Ĥilmî ve Ĥalîmî’nin gazelleri bir beyitle Farsların bütün kelimelerini bir araya getirse şaşılmaz.
6 Rahmî ve Rahîmî’nin gazelleri nasihatçi olduĝundan güzeller onları okusa, ařıĝa merhamet ederlerdi.
7 Okunsa aĝlayan kişiyi ğüldürür. Nedîmî gazelleri insanlara daima soytarlık eder.
8 Hak şiirinin yakıcılıĝına ne keramet koydu bilmem. Germî ve Kerîmî’nin gazelleri meclisi süsledi.
9 Yarın ğüzellik Kābe’sinin haremîni ziyaret etmek için Ĥarîmî gazelleri cana her zaman yeterdi.
10 řānı alçakĝönüllüdüř, küçüklerle iyi geçinir. Azmî ve Azîmî gazelleri sözde uludur.
11 Ey řāh! İster yeni isterse eski gazelleri olsun, Ĝarāmî’nin sözleri hep ařıķanedir.
29. 156^{ak}.
1 Enîsî’nin aĥbablıĝa dair gazelleri yabancılıĝı giderdi. Celîsî gazelleri de soĥbet hazırlıklarını ğördü.
2 Cülûsî gazelleri meclisde okunduĝunda saki kadehi elinde iken çöker, çekerdi.
3 Ey gönül! Nüvîsî gazellerinin sözleri reyhani ğüzel hatla aĝız hokkasına yazılrsa olur.

- Şahn-ı tırâz-ı tarzı nefâys ile pürdür
Kût olsa olur kalbe **Nefîsî** gazelleri
5. Binti kerimle tarzı bikirlikde oldu bir
Şol nev-'arûs-ı tavr-ı '**Arîsî** gazelleri
- Oğunıcağız şî'ri olur mürdeler ihyâ
Dem-bahş éderdi rûh-ıla '**İsî** gazelleri
7. Yazılsa olur hâtt-ı müselselle sözleri
Pürdür çü selâsetle **Selîsî** gazelleri
- Devrâna devr-i nevâ oluban éy **Garâmî** bil
Şevk-ıla ne var dönse **Kü'ûsî** gazelleri

Sonuç

Şuara tezkireleri şairler hakkında ayrıntılı bilgiler içerirken halk edebiyatı verimlerinden olan şairnamelerde kısıtlı bilgilere erişilebilmektedir. Garâmî'nin *Tezkiretü's-Şu'arâ* başlığı altında topladığı gazelleri de bu ikinci türe dâhil edilmelidir. Zira bu şiirlerde yer alan mahlaslar, kelime anlamları itibariyle değerlendirilmiştir. Şairlere dair biyografik bilgiler nerdeyse yok gibidir.

Garâmî'nin şairnamesi 29 gazelden oluşmaktadır. *Gazelleri* redifinin tercih edildiği ve aruzun *mef'ûlî fâ'ilâtü mef'â'ilü fâ'ilün* kalıbıyla yazılan bu şiirlerde belirgin vezin kusurları bulunmaktadır. Şairlerin mahlasları umumiyetle kafiye yerinde kullanılmıştır, ancak beyit içerisinde geçen mahlaslar da bulunmaktadır. Gazellerde şairin kendi mahlası da dâhil olmak üzere 242 mahlas geçmektedir. Bu şiirler içinde Kanuni Sultan Süleyman'ın gazellerinin övüldüğü müstakil bir şiir vardır ve redifi ötekilerden farklı olarak *Muhîbbî gazelleri* şeklindedir.

Garâmî'nin *Tezkiretü's-Şu'arâ* isimli şairnamesi biyografik bilgiler içermeyen, bir nevi kelime oyunları ile bezenmiş ilginç bir şairnamedir.

Kaynakça

Âşık Çelebi (2010). *Meşâ'irü's-Şu'arâ*. Haz. Filiz Kılıç. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü.

Aydemir, Y. (2007). *Ravzî Divanı*. Ankara: Birleşik.

Başpınar, F. (2013). *Garâmî: Divân*. İstanbul: Yedirenk.

Başpınar, F. (2015). 16. Yüzyıl Klasik Türk Şiirinden İlginç Bir Şair Garâmî ve Divân'ında Cinâs Sanatının Kullanılışı. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*. 2: 40-58. (<http://www.rumelide.com/dergi/arsiv/rumelide-2015-2--nisan-april.html>)

Kaya, D. (1990). *Şairnâmeler*. Ankara: Halk Kültürünü Araştırma Dairesi.

- 4 Tarzının düzenlenmiş meydanı nefes şeylerle doludur. Nefîsî gazelleri kalbe gıda olsa olur.
5 Arîsî gazellerinin tavrındaki yeni gelinin tarzı eldeğmemişlikte üzümlün kızıyla bir oldu.
6 Şiiri okunduğunda ölümler dirilir. İsî'nin gazelleri ruh ile nefes bahşederdi.
7 Sözleri, müselsel hat ile yazılsa olur. Zira Selîsî gazelleri baştanbaşa akıcılıkla doludur.
8 Ey Garâmî! Bil ki devranda neva devri olunca Kü'ûsî gazelleri şevk ile dönse şaşılmaz.

A *Shairnamah* Named *Tazkirat Al-Shuara* Of Garami, Who was a Poet from Classical Turkish Poetry in The 16th Century / F. Başpınar (p. 1-32)

Mehmed Süreyyâ (1308). *Sicill-i Osmânî yahud Tezkire-i Meşâhîr-i Osmâniyye*. İstanbul.

Pervâne Bey (968). *Mecmû'a-i Nezâ'ir*. İstanbul: Topkapı Sarayı, Bağdat Köşkü No: 406.

TDEA (1998). Şâirnâme. *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*. 8. C. İstanbul. Dergâh.

Tolasa, H. (2002). *Sehî, Latîfi ve Âşık Çelebi Tezkirelerine göre 16. Yüzyılda Edebiyat Araştırma ve Eleştirisi*. Ankara: Akçağ.

Uzun, M. (2012). Tezkire. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 41: 68-73. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.